

HIER GROEIT ONZE LOKALE VOEDSELSTRATEGIE

Een overzicht op maat van de gemeentes en regio's in Vlaams-Brabant

**VLAAMS-
BRABANT**

krispunt van vele werelden

Colofon

Deze publicatie is een initiatief van de dienst land- en tuinbouw van de provincie Vlaams-Brabant (april 2024).

Concept, coördinatie en vormgeving: dienst land- en tuinbouw / **Samenstelling teksten:** Ine Vervaeke / **Eindredactie en lay-out:** dienst landbouw / **Opmaak cover:** dienst lay-out / Foto's: David Teniers, Lander Loeckx, Steff Gillissen, Baptist Vlaeminck, dienst Toerisme Vlaams-Brabant, vzw Streekproducten Vlaams-Brabant en Shutterstock (front).

Voor meer informatie kan u contact opnemen met:

Ine Vervaeke, 016 26 72 29

Vermenigvuldiging en/of overname van gegevens zijn toegestaan mits de bron expliciet vermeld wordt. Dienst landbouw, provincie Vlaams-Brabant (2024), Hier groeit onze lokale voedselstrategie. Een overzicht op maat van de gemeentes en regio's in Vlaams-Brabant.

Wettelijk depotnummer: D/2024/8495/05

Druk: Acco

Beleidsverantwoordelijke: Tom Dehaene, gedeputeerde voor land- en tuinbouw

Aansprakelijkheidsbeperking: Deze publicatie werd met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt evenwel geen enkele garantie gegeven omtrent de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze publicatie. De gebruiker van deze publicatie ziet af van elke klacht tegen de provincie Vlaams-Brabant en zijn medewerkers, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze publicatie beschikbaar gestelde informatie. In geen geval zullen de provincie Vlaams-Brabant of zijn medewerkers aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via deze publicatie beschikbaar gestelde informatie.

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert
in zijn platteland

INHOUD

1. INLEIDING EN LEESWIJZER	6
1.1. Inleiding.....	6
1.2. Leeswijzer	6
2. VOEDSELSTRATEGIE EN BELEID	7
2.1. Sustainable Development Goals.....	7
2.2. EU: Farm to Fork Strategy	7
2.3. Gemeenschappelijk Landbouw Beleid	7
2.4. België: voedselveiligheid en gezondheid.....	8
2.5. Go4Food.....	8
2.6. Voedsellandschap	10
2.7. Lokale voedselstrategie	10
2.8. GoodFoodBrussel	11
2.9. Leuven: voedsel verbindt	11
3. HOE BEGIN IK ERAAN?	12
3.1. Voedselstrategie, what's in a name?	12
3.2. Welke actoren zijn betrokken bij het lokale voedselsysteem	13
3.2.1. Consumenten	13
3.2.2. Overheid	14
3.2.3. Producent	14
3.3. Thema's	15
3.3.1. Economie – kennis	15
3.3.2. Basisbehoefte – gezondheid	15
3.3.3. Cultuur – sociaal.....	15
3.3.4. Ruimte voor landbouw, ondernemen en voedselomgevingen	15
3.3.5. Landschap	16
3.3.6. Water.....	16
3.3.7. Klimaat – biodiversiteit.....	16
3.4. Ruimtelijke schaal	16
3.5. Timing, kritische succesfactoren en indicatoren.....	18
3.5.1. Timing.....	18
3.5.2. Kritische succesfactoren.....	18
3.5.3. Indicatoren.....	18
3.6. Communicatie.....	19
4. PROVINCIALE WERKING ROND VOEDSEL	20
4.1. Dienst landbouw en platteland.....	20
4.1.1. Boeren met burens.....	20
4.1.2. Straffe Streek.....	21
4.1.3. Boeren met Kennis	22

4.1.4. Hier wordt gewerkt aan het platteland	22
4.2. Dienst economie en POM Vlaams-Brabant	24
4.3. Toerisme.....	25
4.4. Leefmilieu, waterlopen en ruimtelijke planning	26
4.4.1. Lokaal energie en klimaatplan	26
4.4.2. Water – bodem	26
4.4.3. Ruimte	26
5. LOKALE VOORBEELDEN	26
6. WAARMEE KUNNEN WE DE GEMEENTES ONDERSTEUNEN?	33
6.1. Actoren in kaart brengen	33
6.2. Subsidies.....	33
6.2.1. Subsidierglement duurzame klimaatprojecten	33
6.2.2. Leader	33
6.2.3. Subsidies voor manifestaties via Straffe Streek.....	33
7. BIJLAGE 1. KORTE KETEN IN VLAAMS-BRABANT	35
8. BIJLAGE 2. ORGANISATIES ACTIEF IN ADVISERING EN PROMOTIE VAN KORTE KETEN	45

1. Inleiding en leeswijzer

1.1. Inleiding

Een lokale voedselstrategie. Voor lokale besturen is deze term waarschijnlijk niet nieuw.

Meer en meer wordt van een gemeente verwacht dat ze een strategie ontwikkelen rond voedsel. Dat neemt niet weg dat het begrip vaak nog abstract is en alle verandering tijd vraagt.

Lokale voedselstrategie en korte keten worden vaak in één adem vermeld, maar in een voedselstrategie is er ook plaats voor onder andere de thema's ruimte voor voedsel (en dus landbouw) en gezonde voeding.

1.2. Leeswijzer

We starten dit document met het kader van SDG's, Europees en Vlaams beleid (hoofdstuk 2).

In het derde hoofdstuk geven we de gemeentes concrete handvaten van hoe een lokale voedselstrategie is opgebouwd. Vaak zit het thema al in verschillende beleidsdomeinen en acties verweven. Vervolgens maken we een overzicht van het provinciale beleid rond voedsel.

In hoofdstuk 5 gaan we dieper in op enkele lokale voorbeelden die inspirerend werken.

Hoofdstuk 6 geeft een overzicht van de ondersteuning waar de gemeentes beroep kunnen op doen. Tot slot eindigen we met een overzicht rond korte keten en de relevante organisaties.

2. Voedselstrategie en beleid

2.1. Sustainable Development Goals

De Sustainable Development Goals (SDG's), die de lokale besturen breed toepassen, kunnen allemaal aan voedselbeleid gekoppeld worden. Het '[SDG rapport van Vlaamse Provincies, steden en gemeenten](#)' bespreekt hoe deze actoren de Agenda 2030 inzetten als strategisch en moreel kader voor hun beleid en biedt inzicht in de realisatie van de 17 SDG's aan de hand van een uitgebreide data-analyse, aangevuld met praktijkvoorbeelden.

In het kader van voedsel is SDG 2: geen honger, zeer relevant. Deze doelstelling streeft naar voedselzekerheid en het uitroeien van honger en ondervoeding wereldwijd. Tegelijk richt ze zich op het bevorderen van duurzame landbouw die aandacht heeft voor de natuur en het klimaat om zo tot een wereldwijde transitie naar agro-ecologische voedselsystemen te komen.

2.2. EU: Farm to Fork Strategy

[Farm to fork](#) (in het Nederlands "van boer tot bord" is een strategisch actieplan binnen de Europese Green Deal om klimaatneutraliteit te bereiken tegen 2050. Daartoe wil de EU het voedselsysteem omvormen tot een duurzaam model.

De strategie geeft prioriteit aan voedselzekerheid en -veiligheid. De hoofddoelen ervan zijn:

- Zorgen voor voldoende, betaalbaar en voedzaam voedsel binnen de grenzen van de planeet.
- Halveren van het gebruik van bestrijdingsmiddelen en meststoffen en de verkoop van antimicrobiële stoffen.
- Verhogen van het areaal voor biologische landbouw (25% in 2030).
- Bevorderen van duurzamere voedselconsumptie en voedingspatronen (o.a. label).
- Verminderen van voedselverlies en -verspilling.
- Bestrijden van voedsel fraude in de voedselvoorzieningsketen.
- Verbeteren van dierenwelzijn.

Ook [Horizon](#), het EU -financieringsprogramma voor onderzoek en innovatie, zet onder meer in op bodemgezondheid en voedsel.

2.3. Gemeenschappelijk Landbouw Beleid

Het [Europese Gemeenschappelijk LandbouwBeleid \(GLB\)](#) werd meer dan 60 jaar geleden ingevoerd onder het credo 'nooit meer honger'. Vandaag ondersteunt het een open en eengemaakte markt voor Europese agro-voedingsproducten die voor betaalbare prijzen zorgt, zeer strenge veiligheids- en milieunormen hanteert en plattelandsgemeenschappen vitaal houdt.

Het GLB vormt een partnerschap tussen Europese landbouwers en de samenleving. Het heeft volgende doelen:

- Landbouwers ondersteunen, de landbouwproductiviteit verbeteren en voor een stabiele voorziening van betaalbare levensmiddelen zorgen.
- De landbouwers van de Europese Unie een redelijk inkomen garanderen.
- Het klimaat beschermen en het duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen bevorderen.
- Plattelandsgebieden en landschappen in de hele EU in stand houden.
- De plattelandseconomie levensvatbaar houden door de werkgelegenheid in de landbouw, agrovoedingsindustrie en aanverwante sectoren te stimuleren.

Om tegemoet te komen aan het lager inkomen in de landbouwsector, de afhankelijkheid van weer en klimaat, en het tijdsverschil tussen de vraag van de consument en het aanbod van de boer, omvat het

GLB volgende interventies:

- Inkomenssteun in de vorm van rechtstreekse betalingen. Dit zorgt voor stabiele inkomens, beloont boeren voor milieuvriendelijke landbouw en voor publieke diensten die gewoonlijk niet door de markten worden betaald, zoals zorg voor het platteland
- Marktmaatregelen zijn bedoeld om het hoofd te bieden aan moeilijke marktomstandigheden, zoals een plotselinge daling van de vraag als gevolg van een groot gezondheidsprobleem of een daling van de prijzen wegens een tijdelijk overaanbod.
- Plattelandsontwikkelingsmaatregelen met nationale en regionale programma's spelen in op de behoeften en uitdagingen van plattelandsgebieden.

2.4. België: voedselveiligheid en gezondheid

In België is de federale regering bevoegd voor een aantal belangrijke domeinen die verband houden met voedsel, waaronder voedselveiligheid en volksgezondheid. Het [FAVV](#) (Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen) buigt zich over de veiligheid van onze voedselketen. De Federale Overheidsdienst [FOD Volksgezondheid](#) ondersteunt onder meer het label van de Nutri-Score (een logo dat informatie geeft over de voedingswaarde).

2.5. Go4Food

De [Vlaamse voedselstrategie](#) vormt de basis om in Vlaanderen aan een beter voedselsysteem te werken en urgente uitdagingen aan te pakken, en dit op verschillende vlakken: gezondheid, leefmilieu en klimaat, economische en sociale weerbaarheid, innovatie. De Vlaamse voedselstrategie staat voor een systeemaanpak, want iedereen, van veld tot vork, is betrokken bij de transformatie van ons voedselsysteem. Het thema overstijgt beleidsdomeinen en omvat vele maatschappelijke en economische actoren.

De roadmap is geen gedetailleerde blauwdruk voor de toekomst, met bindende doelstellingen rond voedselproductie en -consumptie. De roadmap geeft wel een integraal beeld van het voedselsysteem dat we voor ogen hebben, welke doelstellingen we willen bereiken en hoe we dat samen willen realiseren. Het biedt een gemeenschappelijk kader en een toekomstperspectief, en faciliteert en versterkt het engagement van organisaties en beleidsmakers om over thema's en beleidsdomeinen heen samen te werken

Overzicht van de voedseldeal:

1. [Vlaanderen als innovatieve landbouw- en voedselhub](#)
2. [Samen werken aan eerlijke prijsvorming en echte prijzen](#)
3. [Sociale distributieplatformen structureel uitbouwen, verankeren en transformeren naar voedselhubs](#)
4. [Naar gezonde en duurzame voedselomgevingen in de Vlaamse publieke ruimte](#)
5. [Gezonde, duurzame en betaalbare voedingspatronen aanmoedigen via diverse catering-settings](#)
6. [Toegang van kinderen en jongeren tot voldoende, gezonde en duurzame voeding garanderen](#)

7. [Onafhankelijk publiek expertisepunt voor integrale blik op voeding](#)
8. [Agro-ecologie in het Vlaamse voedselsysteem: kansen stimuleren, hindernissen wegwerken](#)
9. [Voedselstrategieën op lokaal, regionaal en provinciaal niveau](#)
10. [Valorisatie van carbon farming in de agrovoedingssector via publiek-private samenwerking](#)
11. [Werken aan de beschikbaarheid van voedselgrond](#)

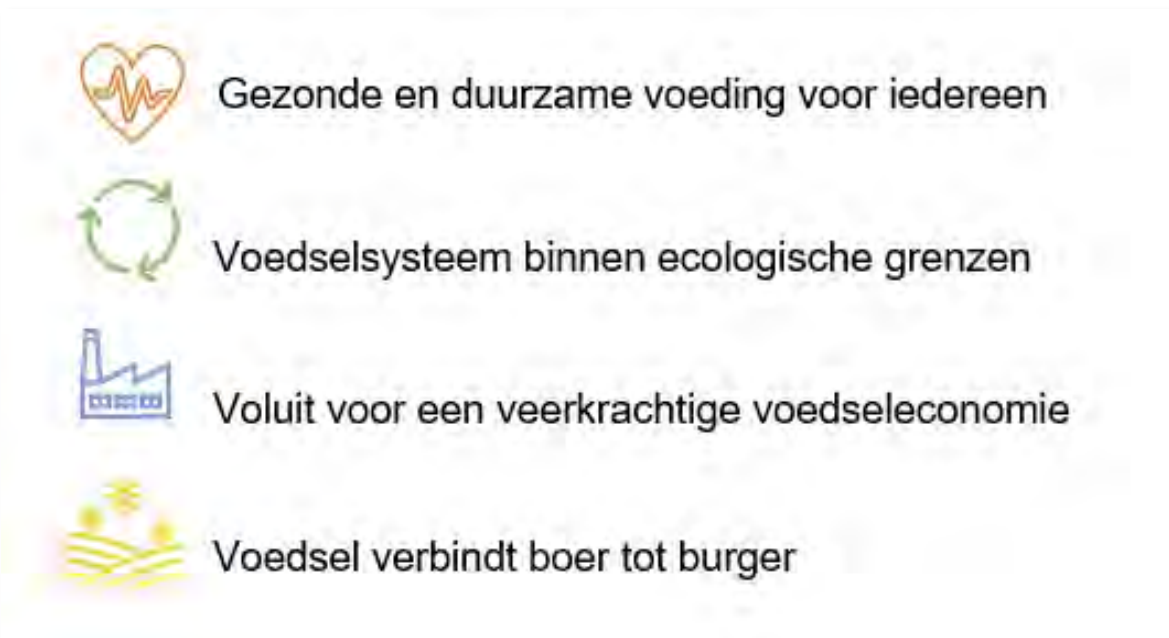
Voor gemeentes en provincies is deel 9 zeer relevant:

In 2024 werkt een kwart van de Vlaamse gemeentes aan een lokale voedselstrategie, onder andere het lokaal verankeren van lokale, duurzame landbouw, tegengaan van voedselverspilling, ruimte voor voedsel, duurzame en gezonde voeding, duurzame aanbestedingen en dergelijke.

Concrete acties om dit te verwezenlijken:

- Inbrengen van lokale voedselstrategieën in LEADER en verkennen van mogelijkheden voor stadsregionale ondersteuning (breder dan plattelandsgemeentes die binnen Leader vallen)
- Provincies ondersteunen lokale besturen bij opmaak en uitvoering van een lokale voedselstrategie

De inhoudelijke basis voor de voedselstrategie werd opgehangen aan vier strategische pijlers, geïnspireerd op het Food 2030-onderzoeksbeleidskader, waarin de Europese Commissie de uitdagingen voor het voedselsysteem ordent onder vier prioritaire thema's. Vertaald naar de Vlaamse strategie worden deze:

2.6. Voedsellandschap

Een [voedsellandschap](#) is een openruimtegebied waar lokale samenwerkingen verschillende openruimte uitdagingen aanpakken: lokale voedselproductie- en verkoop, een mooier landschap, meer biodiversiteit, klimaatmaatregelen, toegankelijkheid van het platteland en bijhorende beleving, productie van hernieuwbare energie, goed bodem- en waterbeheer, ... De rol van landbouwers staat daarbij centraal. Een voedsellandschap start vanuit een samenwerking tussen landbouwers onderling en tussen landbouwers, het lokaal beleid, lokale maatschappelijke actoren en/of lokale ondernemers.

Het inspiratieboek 'Voedsellandschappen' bundelt bevindingen en tips. Met opdrachten en een stappenplan helpt de inspiratiegids lokale groepen op weg om in een welbepaald gebied naast voedselproductie, ook invulling te geven aan andere maatschappelijke verwachtingen en uitdagingen.

Het stappenplan in dit document is een handige tool om op regionaal niveau te gaan toepassen. Zoals je zal merken in hoofdstuk 2 hanteren we voor een lokale voedselstrategie ook sterk deze aanpak.

- Gebied bepalen
- Activiteiten en actoren in kaart brengen
- Actorenoverleg
- Charter
- Actieplan
- Communicatieplan
- Marketing

2.7. Lokale voedselstrategie

Lokale besturen hebben zowel bottom-up als top-down voeling met de uitvoering van het voedselbeleid. Die neutrale rol maakt ze een belangrijke strategische speler in het verbinden van de verschillende voedselactoren in een lokaal voedselsysteem. Lokale besturen zijn dus een belangrijke motor voor de ontwikkeling van de huidige voedselsystemen.

Een [lokale voedselstrategie](#) is een proces waarbij wordt nagedacht over hoe het voedselsysteem kan veranderd worden en wat er kan gedaan worden om die verandering te realiseren. Het zet 'voedselproductie en –consumptie' op de agenda, bouwt verder op bestaande initiatieven en zoekt meerwaarde door verschillende groepen bij elkaar te brengen. Dat heeft zowel horizontale als verticale dimensies. Horizontaal doordat het verschillende beleidsvelden bij elkaar brengt zoals gezondheid en welzijn, landbouw, milieu, economie en lokale ontwikkeling, sociale en culturele aspecten en opvoeding. Verticaal omdat het met de verschillende schakels in het voedselsysteem moet rekening houden: voedselproductie, verwerking, bewaring, transport, verkoop, consumptie en reststromen (IPO, 2015).

In september 2022 stelde de VVSG het resultaat voor van drie jaar werken rond lokale en circulaire voedselsystemen. Het kreeg de gepaste naam "[Het kookboek voor lokale besturen 'de lokale honger stillen'](#)". Het bevat heel wat lessen en goede voorbeelden voor lokale besturen om aan de slag te gaan met een werking rond lokale voeding en circulaire voedselsystemen.

Lokale besturen kunnen de engagementsverklaring ondertekenen van VVSG omdat ze het verbindende belang van voedselbeleid en de cruciale regie- en voorbeeldrol van lokale besturen in een voedselsysteem erkennen.

2.8. GoodFoodBrussel

Met de Good Food-strategie 2 wordt ernaar gestreefd dat alle Brusselaars in de toekomst toegang hebben tot Good Food-voeding die is aangepast aan hun behoeften, tegen een eerlijke prijs voor de producenten. Om die doelstellingen te bereiken, heeft het Brussels Gewest met name de actoren van de welzijns- en gezondheidssector bij de Good Food-strategie 2 betrokken en een 'wijkgebonden' voedingsbenadering aangenomen, die zo dicht mogelijk bij de burgers staat.

De strategie omvat 4 transversale beginselen en wordt via 5 actielijnen uitgevoerd.

[De Good Food-strategie 2 \(2022-2030\) – Good Food Brussel](#)

2.9. Leuven: voedsel verbindt

De [Leuvense voedselstrategie](#) heeft tot doel om iedereen die in Leuven werkt rond gezonde, duurzame en betaalbare voeding met elkaar te verbinden. Het is een brede netwerkorganisatie die open staat om nog meer partners te betrekken en initiatieven te ondersteunen.

In 2018 werd de publicatie 'Voeding Verbindt' gelanceerd waarin de 7 strategische doelstellingen van het Leuvense voedselbeleid verduidelijkt worden:

Zeven strategische doelstellingen:

1. Promoten van gezonde en duurzame voeding
2. Consument en producent dichterbij elkaar brengen
3. Ruimte geven aan duurzame voedselproductie
4. Inzetten op duurzame landbouw
5. Duurzame voedselproducten toegankelijk maken voor iedereen
6. Voorkomen van voedselverlies en hergebruiken van overschotten
7. Stimuleren van innovatie voor duurzame landbouw en voeding

3. Hoe begin ik eraan?

3.1. Voedselstrategie, what's in a name?

Een strategisch beleidsplan is een document dat de visie, missie, doelen en strategieën van een organisatie beschrijft. Het plan is bedoeld om richting te geven aan het beleid en de besluitvorming op de lange termijn. Elke lokale overheid maakt elke legislatuur een beleidsplan op. De beleids- en beheerscyclus (BBC) dient om inhoudelijk en financieel beleid efficiënt te plannen, uit te voeren en te evalueren.

Een lokale voedselstrategie is bijgevolg een plan dat in het lokaal beleid geïntegreerd wordt. Maar in de praktijk start een lokale voedselstrategie vaak met een bundeling van bestaande acties binnen het lokaal bestuur. Deze bundeling aangevuld met bijkomende acties of quick wins, kan op termijn ook resulteren in een meer planmatige aanpak. Het verzamelen van ideeën bij burgers, doelgroepen zoals landbouwers en gemeentelijke diensten is vaak al een eerste stap in het proces. Vaak is er pas na afloop van een actie voldoende draagvlak om de actie verder te zetten en/of uit te breiden. Het risico is wel dat éénmalige en korte termijn acties niet altijd bijdragen tot gedragsverandering, wat net cruciaal is voor een lokale voedselstrategie. Tot slot is meten ook weten, relevante indicatoren bijhouden geeft meer zicht op de impact van de eigen acties.

Als leidraad voor de opmaak van een lokale voedselstrategie geven we volgende stappen aan:

- Welke actoren zijn betrokken bij het lokale voedselsysteem?
- Rond welke thema's en doelstellingen willen we werken?
- Op welke ruimtelijke schaal zetten we deze actie best uit?
- Welke timing stellen we voorop?
- Hoe gaan we communiceren?
- Is er een relevante indicator?

Breng ze van bij de start in kaart voor elk beleidsdomein binnen de gemeente dat bijdraagt aan het lokale voedselsysteem. Maak daarbij ook een overzicht van de bestaande plannen met een link naar voeding en landbouw, zoals ruimte, klimaat en water.

In Hoofdstuk 4 geven we deze oefening weer voor de provinciale werking rond voedsel.

3.2. Welke actoren zijn betrokken bij het lokale voedselsysteem

De actoren in het voedselsysteem kunnen in drie grote categorieën onderverdeeld worden:

- De consumenten
- De producenten
- De overheden

Elke categorie kan ook weer in deelcategorieën onderverdeeld worden.

In het kader van Leuven Verbindt werden de actoren voor Leuven in beeld gebracht in een [Eco Food Map](#).

3.2.1. Consumenten

Consumenten kunnen in eerste instantie volgens hun leeftijdscategorie en gezinssituatie ingedeeld worden.

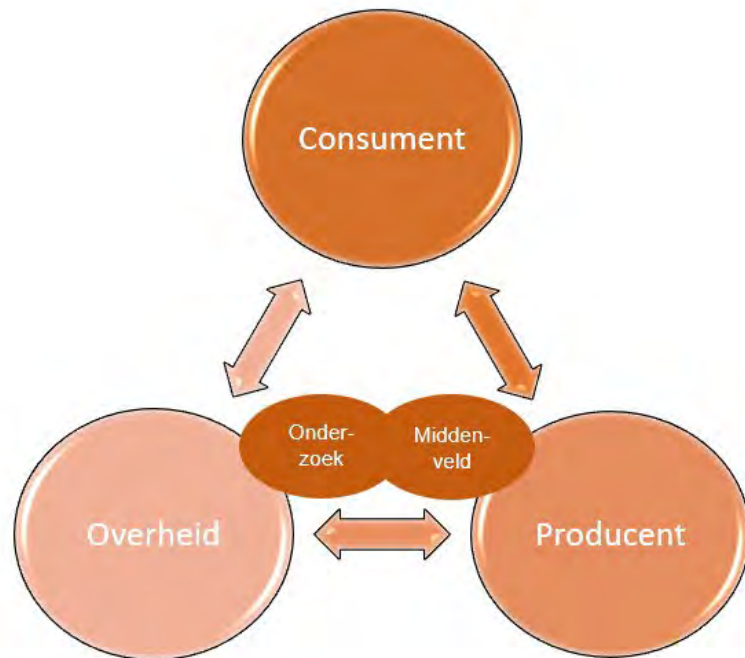
Zo weten we bijvoorbeeld dat de jongste leeftijdsgroepen per persoon beduidend minder uitgeven aan voeding dan de oudere leeftijdsgroepen. Alleenstaanden en koppels zonder kinderen geven per persoon meer uit aan voeding dan huishoudens met kinderen. Gepensioneerden geven veel meer uit dan werkenden, werklozen en anders niet-actieven.

Voor de consument blijkt de zintuiglijke waarneming samen met de prijs de belangrijkste parameters te zijn voor de aankoop van voeding. Het belang van lokale productie kende na het enorme enthousiasme hieromtrent in 2020 (na eerste lockdown) een terugval, maar blijft toch hoger dan voor corona.

[Eco Food Map Leuven \(ecofoodmap-dashboard.vercel.app\)](#)

Volgens Fevia zijn [3 types consumenten](#)::

- De grootste groep, bijna 40%, zijn consumenten die gevoelig zijn voor duurzaamheid. Dat wil niet zeggen dat dat mensen zijn die er volledig voor gaan, maar die wel bepaalde

overwegingen maken rond duurzaamheid. Maar als ze keuzes maken op de winkelvloer dan primeren bij hen nog altijd kwaliteit, prijs en gezondheid. Als je die groep vergelijkt met de twee andere groepen, dan merk je dat de keuze voor duurzaamheid wel hoger ligt.

- De tweede groep, 22%, bevat consumenten die niet echt de urgentie zien van duurzaamheid en meer onverschillig gaan handelen tegenover duurzaamheid.
- Daartussen heb je dan 38% van consumenten die wel in duurzaamheid geloven, maar vinden dat zij er zelf weinig aan kunnen doen. Zij hebben dan ook de neiging om sceptisch te zijn tegenover de initiatieven van producenten of merken.

Heel wat acties richten zich op kinderen en jeugd via scholen, zoals de actie [Op weg naar een voedselbeleid van het Vlaams Instituut Gezond Leven](#), vaak onder het motto 'jong geleerd is oud gedaan'. Ook bij ouderen en in woonzorgcentra is er ook meer aandacht voor gezonde voeding.

3.2.2. Overheid

Overheid is een breed begrip, zoals in hoofdstuk 2 geschetst is voeding een beleidsthema dat de laatste jaren zowel op Europees als Vlaams niveau aan belang wint. Lokale besturen krijgen hierin een centrale rol, maar in de praktijk is voeding momenteel eerder iets voor grotere steden. Als lokaal bestuur is het belangrijk te weten waar de mogelijkheden liggen. Een eventueel verbod of sterk beperkend wettelijk kader dat wil sturen in een bepaalde richting zal zich niet op lokaal niveau bevinden. Op het lokale niveau is netwerken en sensibiliseren de belangrijkste troef. Nadeel is dat de resultaten op korte termijn niet altijd zichtbaar zijn en bepaalde indicatoren moeilijker bruikbaar zijn om het beleid te evalueren.

3.2.3. Producent

Producent wordt hier gebruikt als verzamelbegrip voor zowel landbouwers, de verwerkende bedrijven van voeding tot de distributie. Correcter is het om te spreken van het ABC-complex zoals hieronder wordt uitgelegd.

De laatste jaren wordt de bewustwording rond lange versus korte ketens groter. Het begrip korte keten raakt dan ook meer en meer gekend, waarbij wordt aangetoond dat het aantal schakels in de keten beperkt wordt. De landbouwsector is de primaire sector in een netwerk van sectoren die gericht is op het aanbieden van voedsel. De structuur en de dynamiek van de landbouw wordt steeds meer bepaald door de relatie tussen de landbouw en de industriële actoren die rechtstreeks verwant zijn met de landbouw. Het in beeld brengen van de complexe interactie tussen de landbouw en andere productieactoren wordt daarom steeds belangrijker. Men noemt dat ook het agrobusinesscomplex, ook wel ABC. Het ABC omvat de agrarische toelevering (bv. landbouwmachines) en agrarische tussenhandel, de landbouwsector (akkerbouw, tuinbouw en veeteelt), de verzamelende handel (bv. veilingen), de voedingsindustrie (eerste en tweede transformatie) en de groothandel. Het ABC vormt samen met de schakels retail, catering en de consument de volledige keten.

[Agrobusinesscomplex: een analyse van het ABC in de 5 Vlaamse provincies](#)

Vlaanderen wordt gekenmerkt door een open economie en een exportgerichte agrovoedingsindustrie. Het positieve saldo wijst erop dat de Vlaamse agrovoedingssector meerwaarde creëert. We voeren veelal onbewerkte bulkproducten in en voeren in meer of mindere mate verwerkte producten uit.

[De Vlaamse agrohandel in 2022 | Landbouw & Visserij \(vlaanderen.be\)](#)

Het in kaart brengen van lokale producenten en distributie zoals de lokale landbouwers, verwerkers van voedingsmiddelen en distributie is een eerste stap. Ook de horecasector, distributie en verpakking van voeding kan in deze categorie opgesomd worden.

Tot slot zijn de kennisinstellingen en middenveldorganisaties (landbouworganisaties, consumentenorganisaties, verenigingen...) belangrijke spelers om het geheel in kaart te brengen en te betrekken bij een lokale voedselstrategie.

3.3. Thema's

Acties en beleid rond voeding vallen al snel uiteen in verschillende thema's, maar bij nader inzien is er ook veel overlap tussen deze thema's. Daarom stellen we de thema's voor in Venn-diagrammen. In een Venn-diagram worden overlappende cirkels gebruikt om overeenkomsten, verschillen en relaties tussen concepten, ideeën, categorieën of groepen te illustreren.

Het thema voeding valt in dit document uiteen in 7 overlappende thema's

- Economie
- Basisbehoefte – gezondheid
- Cultuur – sociaal
- Ruimte voor landbouw en ondernemen
- Landschap
- Water
- Klimaat – biodiversiteit

Per thema sommen we hieronder enkele subthema's op, die zoals gezegd in de praktijk ook zullen overlappen met andere thema's.

3.3.1. *Economie – kennis*

- ✓ Eerlijke prijs voor de boer (o.a. korte keten)
- ✓ Technologie en innovatie
- ✓ Distributie van korte keten en streekproducten
- ✓ Werkgelegenheid
- ✓ Armoede en voedselonzekerheid
- ✓ Landbouweducatie

3.3.2. *Basisbehoefte – gezondheid*

- ✓ Gezonde voeding op basis van voedingsdriehoek
- ✓ Duurzame voeding op basis van seizoenen, kortere ketens, plantaardige eiwitten en minder verpakking

3.3.3. *Cultuur – sociaal*

- ✓ Voeding verbindt
- ✓ Trots op streekproducten

3.3.4. *Ruimte voor landbouw, ondernemen en voedselomgevingen*

- ✓ Ruimte voor landbouw: eigen gronden, ruimtelijk beleid, vergunningen
- ✓ Vergunningen voor landbouwbedrijven
- ✓ Bedrijventerreinen met ruimte voor voedingsbedrijven

- ✓ Voedselomgeving
- ✓ Stadslandbouw met bv. volkstuintjes

3.3.5. *Landschap*

- ✓ Landschapsintegratie

3.3.6. *Water*

- ✓ Beschikbaarheid van water
- ✓ Droogte en wateroverlast (erosiebestrijding)

3.3.7. *Klimaat – biodiversiteit*

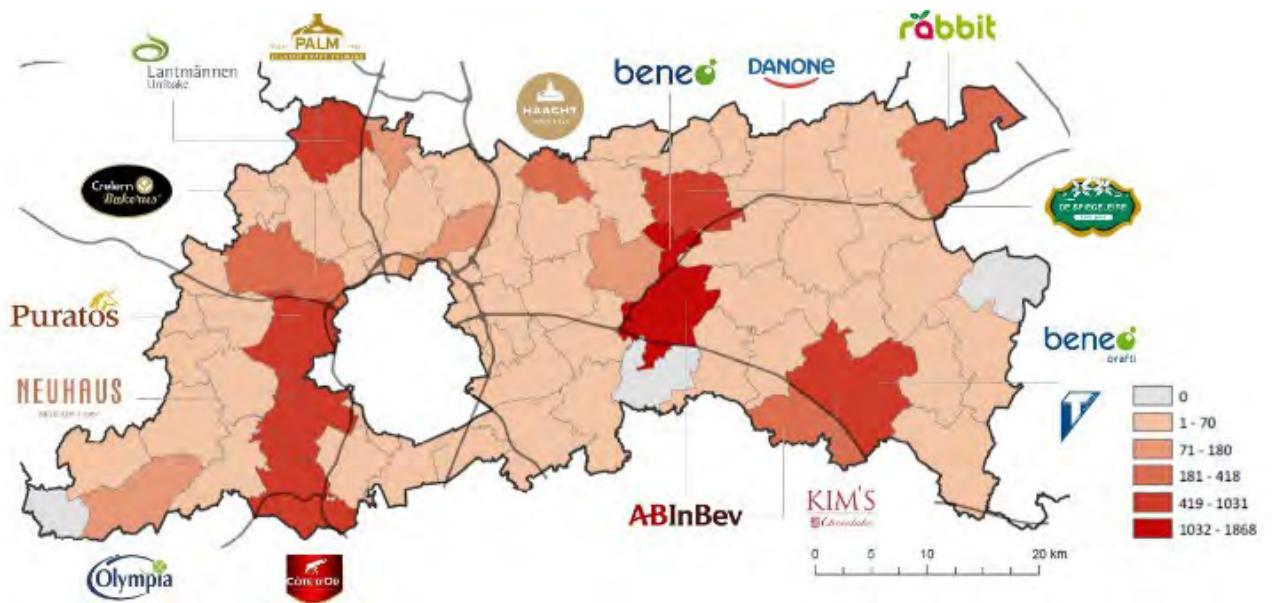
- ✓ Voedselverspilling
- ✓ Eiwittransitie en impact van landbouw en voeding op het klimaat beperken
- ✓ Agrobiodiversiteit en bodemvruchtbaarheid

3.4. Ruimtelijke schaal

De open ruimte is de voornaamste plaats waar voedsel geproduceerd wordt. De consumptie vindt dan weer meer plaats in de bewoonde kernen, evenals de distributie. En verwerking vindt plaats in de economische clusters. Een ruimtelijke schaal uitzetten voor een voedselstrategie in zijn globaliteit is met andere woorden niet zo evident. Stedelijke voedselstrategieën betrekken ook altijd sterk hun omgevende platteland. Bij een meer specifieke actie is het vaak wel mogelijk om na te gaan welke schaal realistisch en optimaal is. Hier geldt dat acties vaak klein en lokaal kunnen starten, maar om enige economische rendabiliteit te halen op termijn opschalen noodzakelijk is. Distributie in korte keten is bijvoorbeeld zo'n heikel punt.

Kaart voedingssector in Vlaams-Brabant

Bron: Provincies in cijfers & RSZ; Analyse: POM Vlaams-Brabant

Legende: aantal werknemers in de voedingssector per gemeente

Korte keten-producten in Vlaams-Brabant

Bron: Korte Keten Krant 2021

In de korte keten krant van 2021 werden kansen voor kortere ketens in Vlaams-Brabant als volgt in kaart gebracht.

3.5. Timing, kritische succesfactoren en indicatoren

3.5.1. Timing

Bij een strategie moet men al snel aan een langere termijn denken zoals een periode van 10 jaar. Om te starten met een voedselstrategie op lokale schaal is dat een lange termijn. In de praktijk zal een voedselstrategie op lokaal niveau verankerd worden binnen de periode van een legislatuur. Daarbinnen kunnen ook kortere acties en quick wins opgestart worden (1 à 2 jaar). Hou op voorhand rekening met deze timing. Als je op gedragsverandering wil werken dan is een periode van 1 à 2 jaar vrij kort. Acties die langer lopen (bv. naar scholen) daarentegen blijven vaak ook op langere termijn zinvol.

3.5.2. Kritische succesfactoren

Kritische succesfactoren zijn de factoren die bepalend zijn voor een gewenst doel. Enkele die in deze context relevant zijn:

- ✓ Is er al een samenwerking (bv. tussen een school en een lokale landbouwer)?
- ✓ Zijn de actoren gekend? Bijvoorbeeld werken alle landbouwers mee, zijn alle inwoners op de hoogte en bereid om mee te werken?
- ✓ Is er voldoende personeel en/of middelen? Een trekker van een actie of coördinator die andere actoren kan ontzorgen is een belangrijke succesfactor.
- ✓ Is er voldoende draagvlak en worden de juiste prioriteiten gelegd?
- ✓ Is er een mogelijkheid om aan te haken bij bestaande initiatieven?

3.5.3. Indicatoren

Een goede indicator vinden zowel voor beleid als voor acties is niet eenvoudig, zeker als het op het niveau van voedsel aankomt.

Via het dashboard.voedingverbindt.be kan je de Eco Food Map Leuven terugvinden. Dit geeft de verschillende indicatoren die het voedselsysteem in Leuven beschrijven. Het is opgedeeld in vijf verschillende thema's: Sociaal, Economisch, Relatie stad-platteland, Milieu en Beleid.

[Eco Food Map Leuven \(voedingverbindt.be\)](https://voedingverbindt.be)

Voorbeelden zijn:

- ✓ Aantal korte keten initiatieven
- ✓ Aantal landbouwbedrijven die meedoen aan Boeren met Klasse (netwerk van landbouwenducatie)
- ✓ Aantal verpakkingsvrije winkels
- ✓ Percentage dat wekelijks seizoensgebonden groenten en fruit koopt

Ook verschillende indicatoren op vlak van landbouw zijn zinvol om op te volgen (bv. evaluatie maken van de jaarlijkse cijfers)

- ✓ Aantal ha (en %) van de oppervlakte van de gemeente dat in gebruik is door landbouw
- ✓ Gemiddelde leeftijd van de bedrijfsleider van een landbouwbedrijf

3.6. Communicatie

Nu je alles in kaart gebracht hebt is een laatste stap het opstellen van een communicatieplan. In een communicatieplan neem je alle communicatieacties op die je naar de verschillende doelgroepen wilt richten. Zet deze communicatieacties in chronologische volgorde en hou de kenmerken van je doelgroepen goed in het achterhoofd.

Het communicatieplan bestaat uit volgende onderdelen:

- ✓ Doelgroep (belanghebbende)
- ✓ Wat ermee te bereiken (doel, reden)
- ✓ Boodschap (inhoud)
- ✓ Hoe (kanaal, manier)
- ✓ Wanneer (welke fase, timing en frequentie)
- ✓ Wie voert uit
- ✓ Evaluatie

Voorbeelden van campagnes rond voeding zijn: [Maand van de Lokale Voeding](#) of [Week van de Korte Keten](#) (derde week van mei).

Als gemeente is het gemeenteblad of gemeentelijke nieuwsbrief een sterk kanaal dat kan ingezet worden om lokale acties en/of beleid kenbaar te maken bij de burgers. Samen werken en communiceren met verenigingen kan de boodschap versterken

4. Provinciale werking rond voedsel

In dit hoofdstuk brengen we de provinciale werking rond voedsel overzichtelijk bij elkaar. Zo kan je als gemeente nagaan waar je het gemeentelijk beleid ook aan het provinciale beleid kan koppelen. Meer informatie vind je telkens via de links.

De verschillende onderdelen kan je beschouwen als actieplannen (waarvan enkele wel al meerdere legislaturen lopen) en het geheel kan beschouwd worden als een eerste versie van een voedselplan of voedselstrategie op provinciaal niveau. We vinden het belangrijk om eerst de acties op te sommen, deze tussen diensten af te stemmen en pas na overleg en participatie van de verschillende actoren, eventuele doelstellingen te gaan formuleren. Dit is niet uit gebrek aan ambitie, maar wel vanuit een realiteitszin. Anderzijds zijn er verschillende beleidskaders waarin (lokaal) voedsel een rol heeft, ook deze krijgen een plaats in het geheel.

4.1. Dienst landbouw en platteland

4.1.1. Boeren met burenen

In onze dichtbevolkte en sterk verstedelijkte provincie hebben landbouwers veel burenen. Multifunctionele landbouw wint aan belang bij streekontwikkeling. Als provincie zetten we sterk in op o.a. landbouweducatie, landschapsintegratie, zorgboerderijen en korte keten en dit door ondersteuning, advisering of actieve promotie.

Landbouweducatie omvat het netwerk [Boeren met Klasse](#), [Witloofboxactie](#) en [Plukvers van de Pers](#). [Bezoek de Boer](#) bundelt bezoekboerderijen en hoeve- en streekijksadressen. Boerderijbezoeken zijn niet alleen educatief. Ze zorgen er ook voor dat mensen terug voeling krijgen met de boer uit de buurt. Sommige bedrijven bieden eveneens ruimte aan voor vergaderingen, verjaardagsfeestjes en teambuildingactiviteiten. Soms kan je er zelfs overnachten.

In het sjabloon van hoofdstuk 3 geven we hier als voorbeeld de jaarlijkse witloofboxactie weer.

WITLOOFBOX

Actoren	Kinderen (via scholen) en in mindere mate witlooftelers
Thema	Economie (kennis), gezonde voeding, klimaat (zelf kweken)
Ruimtelijk	Verspreid over de provincie, maar groter succes in de witloofdriehoek
Timing	Jaarlijkse actie in het najaar (loopt al bijna 15 jaar)
Indicatoren	Aantal leerlingen dat jaarlijks deelneemt, schommelt rond de 20.000. In 2023 werd de kaap van de 250.000 leerlingen bereikt.
Communicatie	Website, educatief materiaal, persbericht, wedstrijd voor scholen
Ondersteuning	Website; educatief materiaal, persbericht, wedstrijd voor scholen

De andere acties binnen Boeren met buren richten zich op de thema's landschap en ruimte voor landbouw. Onze [landschapsarchitect](#) (vragen via landbouw@vlaamsbrabant.be of 016 26 72 72) verleent advies en begeleiding voor de opmaak van een beplantingsplan om land- of tuinbouwbedrijven beter te integreren in het omliggende landschap. Hiervoor stimuleren we vooral streekeigen beplanting.

Het behoud van voldoende kwalitatieve ruimte voor land- en tuinbouw is een belangrijke doelstelling waarbij er naar gestreefd wordt landbouwbedrijven optimaal te laten functioneren binnen de multifunctionele open ruimte. De agrarische ruimte wordt bewaakt door jaarlijks bij een 50-tal interne vragen een grondige analyse en een gemotiveerd advies te maken van de impact op land- en tuinbouw. Ook andere ruimtelijke processen worden actief opgevolgd: strategische en gebiedsgerichte projecten, de interprovinciale werkgroep hergebruik hoeses, ruilverkaveling Willebringen... Zo werd de klankbordgroep en werkgroep voor landbouw binnen Brabantse Wouden opgestart door de dienst landbouw.

Ter ondersteuning van het beleid werden diverse cijfers verzameld en geanalyseerd. Heel wat landbouwcijfers zijn te vinden op provincies.incijfers.be en sinds 2021 is er ook een uitgebreid landbouwrapport te vinden voor elke gemeente, groep van gemeenten en provincie. Een snelle blik op de voornaamste cijfers krijg je via het dashboard dat ook voor diverse thema's beschikbaar is.

Het [landbouwloket](#) (te vinden via www.vlaamsbrabant.be) is het aanspreekpunt voor lokale besturen met betrekking tot landbouw.

4.1.2. Straffe Streek

Streekproducten Vlaams-Brabant vzw ofwel [Straffe Streek](#) is een coördinatie-, overleg- en actieplatform van, voor en door Vlaams-Brabantse streek – en hoeveproducenten, verkooppunten, horeca-uitbaters, logies, Straffe Streek Gemeenten en partners. Straffe Streek wil de Vlaams-Brabantse streek- en hoeveproducten promoten, verenigen, professionaliseren en vermarkten. Sinds 2018 wordt er extra ingezet op de promotie van korte keten producten, onder andere via de Week van de Korte Keten. Die vindt telkens de derde week van mei plaats.

De doelgroep producenten wordt ondersteund via diverse vormingen en netwerking, verpakkingsmateriaal, verhuur van materiaal voor evenementen etc.

Het label van '[Erkend Vlaams-Brabants Streekproduct](#)' is een promotielabel dat een producent kan verkrijgen op eigen aanvraag. Met het label kan hij zich onderscheiden binnen het gigantische aanbod aan streekproducten.

De doelgroep consument wordt via diverse communicatie acties bereikt:

- Nieuwsbrieven, Instagram en Facebook
- Markt van de Smaak
- Muziek op de Boerderij

MARKT VAN DE SMAAK

Actoren	Streekproducenten die rechtstreeks verkopen aan consumenten
Thema	Economie & cultuur, beleving
Ruimtelijk	Al op verschillende locaties doorgegaan
Timing	1 à 2 per jaar verspreid over de provincie, sinds 2013
Indicatoren	Verkoop van producten, aantal bezoekers
Communicatie	www.marktvandesmaak.be
Ondersteuning	Gemeente of stad en Straffe Streek

4.1.3. Boeren met Kennis

Onder het motto 'Boeren met kennis' heeft het praktijkonderzoek als doelstelling om een leefbare land- en tuinbouw te ondersteunen, die veilig voedsel produceert, bijdraagt aan een kwalitatieve en duurzame leefomgeving, economische ontwikkeling, uitstraling en identiteit van de regio. Door praktijkonderzoek worden duurzame teelten en -technieken sneller en sterker toegepast. De proefcentra combineren zowel waardevolle tradities als innovatie. De communicatie is vooral gericht op de doelgroep landbouw.

Praktijkpunt Landbouw Vlaams-Brabant vzw

Het [Praktijkpunt Landbouw Vlaams-Brabant](#) vzw in Herent staat in voor praktijkgericht landbouwonderzoek. Sinds 1973 ligt de focus op witloof. Maar ook innovatieve teelten, granen en bredere thema's zoals duurzaamheid, innovatie en bodem- en waterkwaliteit worden onderzocht.

- [Agroforestry](#)
- [Bedrijfsrondeleiding en veldbezoek bij sojateiler Luc Salens](#)
- [Goudsbloem](#)
- [Alles wat je moet weten over quinoa](#)
- [Debatavond Water in het landschap](#)
- [Agro-ecologische granen voor brood, bier, biodiversiteit en bodem](#)
- [Bewerk je bodem slimmer met een ecoploeg](#)
- [Slimmer Water Sparen](#)

Proefcentrum Pamel

[Proefcentrum Pamel](#) voert praktijkgericht onderzoek naar de biologische teelt van aardbeien, kleinfruit en Schaarbeekse krik. Hier kunnen telers terecht voor praktische antwoorden op teeltuitdagingen. De site Provinciaal Plattelandscentrum Peerenbosch in Roosdaal huisvest verschillende, aan landbouw en platteland gerelateerde bedrijven en organisaties.

4.1.4. Hier wordt gewerkt aan het platteland

Het provinciale en Vlaamse plattelandsbeleid vinden hun basis in het Europese Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB). Het is een beleid gebaseerd op projectsubsiëring uitgevoerd door lokale besturen en organisaties. Het GLB-plan wil de vitaliteit van het platteland versterken door de LEADER methode versterkt toe te passen in de periode 2023 – 2027. LEADER staat voor "Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale". Vrij vertaald betekent dat 'Werk maken van een dynamisch en leefbaar platteland'. De LEADER methodiek werkt met lokale actiegroepen (LAG), die de belangen van de gemeenschap vertegenwoordigen, en verantwoordelijk zijn voor het ontwerp en de uitvoering van vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkelingsstrategieën (LOS).

Vlaanderen schuift 3 prioritaire thema's naar voor:

1. Innovatie en duurzame lokale landbouwproductie en afzet, en valorisatie van biomassa-resten
2. Leefbare en levendige dorpen
3. Biodiversiteit en landschapskwaliteit

Leader Hageland

LEADER-gebied Hageland telt 20 steden en gemeenten. Dit zijn er 3 meer dan in de vorige periode. Dankzij de aansluiting van de gemeenten Rotselaar, Begijnendijk en Tremelo vormt de afgebakende regio meer dan voorheen een coherent gebied. De LEADER-regio komt hiermee ook overeen met de geografische en toeristische regio Hageland.

Meer info: hagelandplus.be

Leader Pajottenland

De Leader regio Pajottenland omvat Bever, Galmaarden, Gooik, Herne, Lennik, Pepingen, Roosdaal, Ternat en Sint-Pieters-Leeuw. *Meer*

Info: www.pajottenland.be

4.2. Dienst economie en POM Vlaams-Brabant

Met ongeveer 350 vestigingen die meer dan 8.500 werknemers tewerkstellen is de voedingsindustrie een economische speerpuntsector in Vlaams-Brabant. In onze provincie tref je een mix aan van gepassioneerde ambachtelijke producenten en industriële voedingsbedrijven.

POM EN SMART HUB VLAAMS-BRABANT

Actoren	Voedselverwerkende bedrijven & kennisinstellingen
Thema	Speerpuntcluster voor de voedingssector: <ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkeling en beheer van bedrijfsparken en infrastructuur voor de voedingssector • Duurzaamheid (ecologisch beheer van bedrijfsparken, waterhergebruik voor voedingsbedrijven, voedselverliezen tegengaan,...) • Innovatie in triple helix model op volgende thema's: SugaR&D, graanwaardeketen, chocoladeverwerking, vinificatie, fermentatietechnologie
Ruimtelijk	Tewerkstelling in voedingssector in Vlaams-Brabant (zie kaart) Ontwikkelen en beheer van ruimte voor bedrijvigheid voor voedingssector
Timing	Speerpuntwerking voeding binnen POM & Smart Hub voor reeds meer dan 10 jaar
Indicatoren	Innovatieprojecten opzetten en realiseren, triple helix community uitbouwen, tewerkstelling en omzet in sector, aantal vestigingen in provincie.
Communicatie	Wesbite + LinkedIN, Nieuwsbrief Smart Hub Vlaams-Brabant naar producenten en kennisinstellingen Stakeholdersoverleg Community events
Ondersteuning	Gemeente, stad, Straffe Streek

UITBOUW VAN CIRCULAIRE VOEDSELHUBS

Actoren	SAAMO vzw (Samen Uitsluiting Aanpakken)
Thema	Economie en klimaat: voedselverspilling, verwerking van voedseloverschotten, herverdeling van overschotten met aandacht voor kwetsbare groepen
Ruimtelijk	Gebiedsdekkend, momenteel wordt gewerkt aan hubs in Leuven, Halle en Vilvoorde (niet limitatief!)
Timing	Jaarrond akkerdeel kopen, maar elke teelt en elk teeltjaar is anders. We kunnen je dus geen exacte datum te geven.
Indicatoren	
Communicatie	Circulaire voedselhub - SAAMO (www.saamo.be)

4.3. Toerisme

De toeristische acties richten zich vooral op consumenten, maar ook naar ondernemers zoals horeca. Streekproducten verbinden landschap en economie en spelen ook in op gezondheid. Verschillende troeven die verbindend werken. Het jaarrond valt er wel iets te beleven. We geven hier slechts enkele voorbeelden, meer info vind je via www.toerismevlaamsbrabant.be.

Via verschillende campagnes worden onze streekproducten in de specifieke regio's en in hun specifieke seizoenen gepromoot:

- [Druif](#)
- [Bier](#)
- [Hop](#)
- [Lambiek](#)
- [Witte goud \(witloof\)](#)

Regio Hageland zet dan weer specifiek in op [bloesems](#) en [wijn](#).

BLOEIEND HAGELAND

Actoren	Bloesemgemeenten, fruittelers, logies, recreatie
Thema	Landschap en economie
Ruimtelijk	Bloesemgemeenten in het Hageland zijnde Aarschot (Gelrode), Tielt-Winge, Bekkevoort, Kortenaken, Lubbeek, Glabbeek, Geetbets, Zoutleeuw, Linter, Landen, Hoegaarden en Tienen
Timing	Jaarlijks in april en mei, jubileum in 2024 (10 jaar)!
Indicatoren	Aantal bezoekers aan evenementen en logies in die periode, bezoek aan website met meer dan 150.000 bezoekers specifiek voor de bloesemcampagne
Communicatie	Vlaanderenbrede campagnes op social media, Libelle, Knack Weekend, Njam en andere mediapartners, regionale en nationale TV, nieuwsbrieven, blogartikels, pers...Info via toerisme Vlaams-Brabant

CULINAIRE FIETSBELEVING HAPPEN & TRAPPEN

(witloof, asperges, lambiek)

Actoren	Consument, lokale horeca, 13 gemeentes, Toerisme Vlaams-Brabant
Thema	Landschap & economie. Beleving die landschap, natuur, economie, gezondheid met elkaar verbindt.
Ruimtelijk	Witte goud gemeentes Noord-Dijleland en Lambiekgemeentes Pajottenland
Timing	Tijdens fietsseizoen (maart-november)
Indicatoren	Boeking via Happen & Trappen
Communicatie	Mediacampagnes online & offline, sectorcommunicatie, websites, gemeentelijke communicatie maar ook internationaal (www.happenentrappen.nl) Happen en trappen route 292 Happen en trappen route 298

4.4. Leefmilieu, waterlopen en ruimtelijke planning

De beleidsplannen in het kader van klimaat, water en ruimte hebben alle drie strategische en operationele doelstellingen en acties die betrekking hebben op de voedselproductie en -consumptie.

We geven hier enkele concrete voorbeelden relevant voor de gemeentes. Ook in de gemeentelijke plannen kunnen acties uit deze kaders ingepast worden in de lokale voedselstrategie.

[Klimaatbeleidsplan 2040](#) en [Klimaatactieprogramma 2020-2025](#) (trekkers, partners, doelgroepen, tijdspad en indicatoren)
[Stedenbouwkundige verordeningen | Provincie Vlaams-Brabant \(vlaamsbrabant.be\)](#)
[Provinciaal Beleidsplan Ruimte Vlaams-Brabant | Provincie Vlaams-Brabant \(vlaamsbrabant.be\)](#)

4.4.1. Lokaal energie en klimaatplan

De provinciale dienst leefmilieu heeft voor 43 Vlaams-Brabantse gemeenten het lokaal energie- en klimaatplan opgesteld (SECAP) in het kader van het Burgemeestersconvenant dat deze gemeenten ondertekenden. Eén van de thema's binnen deze SECAP's is 'Landbouw'. Het SECAP bevat per thema een lijst met acties. Door de goedkeuring van het SECAP door de gemeenteraad geeft de gemeente aan deze acties te zullen uitvoeren. Een aantal van de acties binnen het thema landbouw zijn rechtstreeks gelinkt aan duurzame voeding.

4.4.2. Water – bodem

Water en bodem zijn belangrijke productiefactoren voor landbouw en zijn ook nauw met elkaar verbonden. Er zijn op provinciaal niveau acties rond land- en tuinbouw weerbaar maken tegen droogte, maar ook water sparen (hergebruik regenwater en gezuiverd afvalwater), water infiltreren, water vertraagd afvoeren/bufferen, minder draineren, ... Ruimte voor water (openmaken waterlopen, hermeanderen, oeverzones, ...) en erosiebestrijding hebben al een link naar landbouw en dus voedselproductie. Met de klimaatverandering worden ze in de toekomst als productiefactor alleen maar belangrijker, vandaar dat we water en bodem als een afzonderlijk thema opnemen.

[Erosiebestrijding: mogelijke maatregelen | Provincie Vlaams-Brabant \(vlaamsbrabant.be\)](#)

4.4.3. Ruimte

Binnen het beleidsplan ruimte is het actieprogramma: 'Activeren van productieve landschappen met ruimte voor energie' het meest relevant voor voedselproductie. Hierin zijn o.a. volgende voorstellen opgenomen:

- Stimuleren van energiebesparing en hernieuwbare energieproductie in de landbouw;
- Stimuleren van duurzame landbouwpraktijken;
- Stimuleren, ondersteunen en bekend maken van korte keten initiatieven;
- Uitbouwen van kennis, voorlichting en advisering rond duurzame en innovatieve teelten en technieken;
- Ondersteunen acties en projecten rond duurzame voeding en het terugdringen van voedselverlies;
- Informeren en adviseren over duurzaam gebruik van materialen, energie en water;
- Ondersteunen acties en projecten rond duurzame en/of gedeelde consumptie

[Beleidsplan Ruimte Vlaams-Brabant](#)

5. Lokale voorbeelden

Het kookboek lokaal voedselbeleid (*terug te vinden via de website www.vvsg.be*) bevat heel wat voorbeelden. Onderstaand overzicht is zeker niet allesomvattend, maar geeft een aantal Vlaams-Brabantse voorbeelden van acties die relevant kunnen zijn in een lokale voedselstrategie en die vaak naar meer smaken.

Een goede manier om de verschillende actoren te betrekken is te werken via een voedsel- en landbouwadviesraad. Verschillende gemeentes hebben al een landbouwwaad en kunnen deze in de toekomst uitbreiden. We geven hier het voorbeeld van de stad Leuven (Voedsel- en landbouwadviesraad (VLAR Leuven)). Zoals eerder vermeld werd, in het kader van de Voedsel Verbindt, de actoren zeer gedetailleerd in kaart gebracht in de Eco Food Map Leuven (voedingverbindt.be).

Zelf het goede voorbeeld geven als stad of gemeente heeft een positieve impact. Daarnaast toon je burgers dat een duurzame samenleving met lokale producten binnen handbereik ligt. Zo kan je op recepties lokale producten schenken of een pakket met lokale producten geven aan nieuwkomers.

Een Nota omtrent duurzame aanbestedingen kan je ook een eind op weg helpen. Meer info hierover kan je onder meer terugvinden op de website van de vvsg.

Vanzelfsprekend is economie het thema waarop de meeste acties inspelen. Maar kruisbestuiving met andere thema's is nooit ver weg.

KOKED DIEST

Actoren	Een project van meerdere landbouwers dat lokale producten dichterbij de consument brengt. Steun vanuit diverse overheden.
Thema	Economie & klimaat (korte keten en ook seizoensgebonden producten)
Ruimtelijk	Meerdere automaten op één locatie in Diest, producten leggen max. 15 km af
Timing	Jaarrond, 24u en 7/7 open
Indicatoren	Verkoopscijfers
Communicatie	www.koked.be
Ondersteuning	

AKKERDELEN

Actoren	Centrale rol voor lokale landbouwers die rechtstreeks aandeel aan consumenten verkopen, ondersteuning van kennisinstelling (Praktijkpunt Landbouw vzw)
Thema	Economie & klimaat (korte keten, nieuwe teelten aangepast aan veranderend klimaat zoals quinoa en kikkererwten)
Ruimtelijk	Landbouwers verspreid over Vlaanderen (Vlaams-Brabant: Opwijk en Herent)
Timing	Jaarrond akkerdeel kopen, maar elke teelt en elk teeltjaar is anders. We kunnen je dus geen exacte datum te geven.
Indicatoren	Verkoop van akkeraandelen
Communicatie	www.akkerdelen.be
Ondersteuning	Project in het kader van Go4Food

VOEDSELBANK PAJOTTENLAND: TWINKELTJE

Actoren	Burgerinitiatief, werd opgericht door een groep vrijwilligers, focus op voedselverdeling voor personen en gezinnen (door OCMW erkend)
Thema	Economie & basisbehoefte, gezondheid & klimaat: voedselverspilling, armoedebestrijding
Ruimtelijk	Locatie in Leerbeek, werkt samen met landbouwers, winkels en bedrijven uit het Pajottenland. Bever, Galmaarden, Gooik, Lennik, Pepingen en Roosdaal
Timing	Werking jaarrond
Indicatoren	Aantal mensen dat bereikt wordt
Communicatie	De communicatie met de doelgroep gebeurt in eerste instantie door de OCMW's, maar ook ter plaatse in Twinkeltje
Ondersteuning	Project Herstelfonds Europa

ROBIN FOOD

Actoren	Samenwerking tussen producenten, sociale economie, gericht op consumenten.
Thema	Economie & gezondheid & klimaat: voedselverspilling, verwerking van overschotten tot gezonde nieuwe producten (soep, sap, saus) i.s.m. sociale economie
Ruimtelijk	Sociale kruidenier Leuven, producten verkrijgbaar op verschillende locaties in Leuven, Hoeilaart, Lubbeek en Tielt-Winge (Houwaart)
Timing	Jaarrond
Indicatoren	Verkoop in diverse verkooppunten
Communicatie	robinfood.be
Ondersteuning	Met een zeer brede ondersteuning van diverse overheden.

OPEN RUIMTE IN ZEMST (ORIZ)

Actoren	Gemeente in overleg met landbouwers en diverse andere open ruimte gebruikers, met ook acties voor de inwoners.
Thema	Ruimte voor landbouw, o.a. voedselproductie blijft een belangrijke functie van de open ruimte. Samen met onze landbouwers en natuurverenigingen bakenen we af waar in de open ruimte extra plaats is voor natuur, bos en landbouw.
Ruimtelijk	Gemeente Zemst, kaart
Timing	Jaarrond
Indicatoren	Verkoop in diverse verkooppunten
Communicatie	www.zemst.be
Ondersteuning	Met een zeer brede ondersteuning van diverse overheden.

LEUVENSE GRONDEN VOOR INNOVATIEVE STADSLANDBOUW

Actoren	Aanbieders van grond: Stad Leuven via AGSL (AG Stadsontwikkeling Leuven), met hulp van VLAR Leuven (Voedsel en Landbouwadvisraad); projectindieners
Thema	Ruimte voor landbouw: eigen gronden inzetten. Stad Leuven en AGSL kiezen ervoor om hun gronden niet zomaar te verkopen. Maar hun gronden in handen te houden en er beleid op te voeren. Dit door samen met de VLAR oproepen te organiseren waarbij innovatieve en duurzame projecten worden ingediend op pachtvrije gronden van het OCMW. De oproepen brengen de Leuvense voedselstrategie 'Voeding Verbindt' in de praktijk:
Ruimtelijk	
Timing	Eerste oproep in 2020 (10 percelen in Leuven), tweede oproep in 2022 (12 percelen buiten Leuven), mogelijk derde oproep in 2024/2025
Indicatoren	Oppervlakte voor lokale voedselproductie, aantal inschrijvers, aantal projecten
Communicatie	Stad en OCMW Leuven zetten opnieuw landbouwgronden in voor innovatieve stadslandbouw
Ondersteuning	Geen, gemeentelijke aanpak

BROODDOOSNODIG

Actoren	Ouders, vrienden en familie, burens en leerkrachten, handelaars en organisatie uit de buurt slaan de handen in elkaar
Thema	Gezondheid & basisbehoefte
Ruimtelijk	Verschillende scholen verspreid over Vlaanderen, ook in Vlaams-Brabant.
Timing	Jaarrond
Indicatoren	Aantal scholen die meedoen, aantal gevulde brooddozen
Communicatie	enchantevzw.be
Ondersteuning	Let Us, De La Soul, Stad Gent en de Vlaamse Overheid

BIERBEEKSE BOEREN DOEN AAN CIRCULAIRE KOOLSTOFOPBOUW

Actoren	Project van Boerenatuur (Landbouwers)
Thema	Landschap, biodiversiteit, water, economie. Oplossingen om landbouw en natuur of ecologie en economie beter met elkaar te verbinden, vaak ook via projectwerking
Ruimtelijk	Boerenatuur is verspreid over Vlaanderen, in onze provincie actief in Dijleland, Asse, Willebringen, Pajottenland, Diest, Zemst
Timing	Opgericht in 2008, project 01/06/2021 - 30/06/2023
Indicatoren	Diverse
Communicatie	Wandelroute over koolstof en houtsnippers (www.boerenatuur.be met zoekterm over koolstof en houtsnippers)
Ondersteuning	Met steun van ELFPO, Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland', www.vlaanderen.be/pdpo

VOEDSELOMGEVING

Actoren	Vlaanderen, departement Ruimte
Thema	Deze studie gebruikt het concept voedselomgeving om de brug te maken tussen omgeving en voeding. Het begrip voedselomgeving wijst op de voedingswaarde, voedselveiligheid, prijs, informatie en promotie van voeding in de omgeving waar het dagelijks leven van mensen zich afspeelt. Het is deze omgeving die de mogelijkheden en keuzes bepaalt om een bepaald voedingspatroon te volgen.
Ruimtelijk	Voorbeelden uitgewerkt voor Gent en Sint-Truiden
Timing	2020 – 2021 (studie afgerond)
Indicatoren	Aan de hand van ruimtelijke gezondheids- en milieu-indicatoren (i.h.b. milieu-verantwoord/milieu-impactindicatoren)
Communicatie	Op omgeving.vlaanderen.be vind je meer info over evolueren 'Naar gezonde en milieuverantwoorde voedselomgevingen'
Ondersteuning	Vlaams project

EEN BOON VOOR LEUVEN

Actoren	Boerenbond, ILVO, Kortom Leuven en Content, project dat zich richt van producent tot consument.
Thema	Economie en klimaat (eiwittransitie). In de eiwitdiversificatie willen landbouwers wel inspelen op vragen uit de markt naar meer plantaardige eiwitten, die regionaal geproduceerd zijn. Vaak mist de producent een marktperspectief. Anderzijds is er bij de verwerkers en consumenten weinig kennis over de mogelijkheden met lokaal geproduceerde plantaardige eiwitten. Tenslotte ontbreken de nodige tussenschakels die nodig zijn om de lokale grondstoffen te verwerken. In het project wordt er in een lokale setting geëxperimenteerd.
Ruimtelijk	Gebied rond Leuven
Timing	01/07/2022 tot 30/06/2024
Indicatoren	Diverse
Communicatie	In juni 2024 slotmoment tijdens 'Leuven Boert'. Dit is een toon- en verkoopmarkt voor wat met stadslandbouw en lokale voedselproductie te maken heeft. Meer info op www.boerenbond.be en zoek op 'Een boon voor Leuven'. Een boon voor Leuven '.
Ondersteuning	Vlaamse Overheid Departement L&V

KORT'OM LEUVEN

Actoren	Een coöperatieve vennootschap met 20 boeren en Stad Leuven die korte keten producten van boeren regio Leuven en Vlaams-Brabant direct levert aan 60 professionele klanten waaronder winkels, restaurants, grootkeukens en scholen.
Thema	Economie (distributie korte keten) en klimaat
Ruimtelijk	Regio Leuven, ook uitbreiding naar Hageland
Timing	Gestart in 2018
Indicatoren	Verkoop via webshop
Communicatie	www.kortomleuven.be
Ondersteuning	Diverse ondersteuning (zie website)

6. Waarmee kunnen we de gemeentes ondersteunen?

6.1. Actoren in kaart brengen

Een belangrijke eerste stap, die jammer genoeg vaak wordt overgeslagen, is het in kaart brengen van de actoren in je gemeente. Provincies in cijfers is een handige tool om zowel de bevolking, de detailhandel en de landbouwsector in kaart te brengen. Via de rapporten krijg je allerlei cijfers en kaarten waarmee je een zicht krijgt op je doelgroepen. Zaken als bevolkingsevolutie (vergrijzing), winkelruimte en type landbouw zijn zeker relevant om van bij de start te weten.

[provincies.incijfers.be - Databank - Rapport bevolking en huishoudens](https://provincies.incijfers.be)
[provincies.incijfers.be - Databank - Rapport detailhandel](https://provincies.incijfers.be)
[provincies.incijfers.be - Databank - Rapport landbouw](https://provincies.incijfers.be)

Daarnaast kan je ook via de websites van de organisaties in [Bijlage 2](#) de actoren actief in de korte keten in je gemeente en buurgemeentes in kaart brengen.

6.2. Subsidies

De subsidiemogelijkheden voor een lokale voedselstrategie zijn momenteel nog beperkt.

6.2.1. Subsidie reglement duurzame klimaatprojecten

Provinciale subsidies (max 75%) voor duurzame klimaatprojecten die gemeentes helpen bij het uitvoeren van de gemeentelijke klimaatactieplannen en/of die een bijdrage leveren aan het behalen van de doelstellingen van het provinciale klimaatplan. Binnen dit reglement werd bijvoorbeeld een project van Foodwin goedgekeurd dat werkt rond 3 werkpakketten: huishoudens, bedrijven en grootkeukens.

[Duurzame klimaatprojecten \(vlaamsbrabant.be\)](https://www.vlaamsbrabant.be/duurzame-klimaatprojecten)

6.2.2. Leader

Voor wie? particulieren, ondernemingen & organisaties
Voor wat? projecten gericht op plattelandontwikkeling
Subsidie via oproep met een maximum van 65% (steunbedrag per project varieert per oproep en LEADER-gebied)

In de huidige periode (2023 – 2027) hebben lokale landbouw en korte keten een prominente rol in de oproepen. Meer info op de websites van Leader Hageland (www.hagelandplus.be) en Leader Pajottenland (www.pajottenland.be).

Hou zeker ook de [provinciale plattelandswebpagina](https://www.vlaamsbrabant.be/platteland) in de gaten (www.vlaamsbrabant.be/platteland).

6.2.3. Subsidies voor manifestaties via Straffe Streek

- Wat? Subsidie voor de werkingskosten voor manifestaties ter promotie van typisch Vlaams-Brabantse producten.
- Doel, begunstigen en voorwaarden? Ter ondersteuning van evenementen waar streek- en hoeveproducten worden gepromoot. Toegekend aan openbare besturen, organisaties of verenigingen die hun zetel hebben in Vlaams-Brabant. Georganiseerd in de provincie Vlaams-Brabant
- Voor een breed publiek vrij toegankelijk
- Lokale markten met een frequent terugkerend karakter komen niet in aanmerking

STRAFFE STREEK

Ook Straffe Streek biedt je subsidies aan voor evenementen die aan alle voorwaarden voldoen. Voor meer informatie kan je terecht op de website www.straffestreek.be. Als je helemaal naar onder scrollt vind je onder '[subsidies](#)' alle relevante info.

Andere mogelijke kansen:

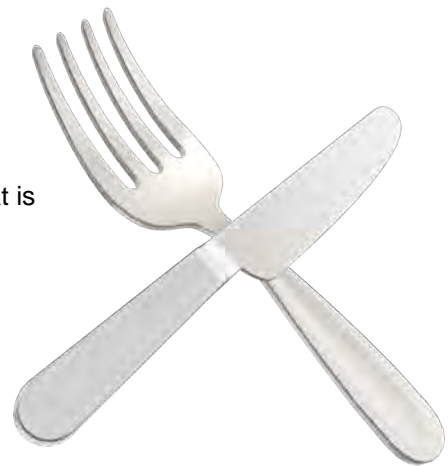
- [Aan de slag - Vlaanderen Circulair \(vlaanderen-circulair.be\)](http://vlaanderen-circulair.be)
- [Lokale voedselregisseurs](#)
- [Go4Food – voedselveranderaars](#)

Verder zijn er strategische projecten en regionale landschappen die rond dit thema werken. Ook Interreg projecten spelen mogelijk in op lokale voeding. Hou dit zeker in de gaten.

Schema Lokale Voedselstrategie

- ✓ Welke actoren zijn betrokken bij het lokale voedselsysteem?
- ✓ Overleg met deze actoren (interne diensten, landbouwrade en andere raden, verenigingen, ...)
- ✓ Breng de bestaande acties en beleidskaders met een link naar landbouw en voedsel in kaart:
  - Welke actoren?
  - Thema's en doelstellingen?
  - Ruimtelijke schaal?
  - Welke timing?
  - Hoe communiceren?
  - Relevante indicator?
- ✓ Bespreek bestaande acties (bijsturen?), nieuwe acties, wat is je voorbeeldrol als gemeente en ga daarbij na wat de overkoepelende doelstellingen zijn
- ✓ Werk een overkoepelende timing met stappenplan uit

Niet alle stappen hoeven noodzakelijk in deze volgorde, maar kunnen elkaar overlappen.

7. Bijlage 1. Korte Keten in Vlaams-Brabant

Inleiding

Door de coronacrisis kenden de producten uit de korte keten een stijgende populariteit, maar ook het concept als dusdanig scheerde hoge toppen. In 2021 (VLAM.be) hernam de Belg zijn oude gewoonten en viel de hoeve-omzet terug. Door de hoge inflatie, die vanaf 2022 op het toneel verscheen, trokken consumenten opnieuw naar de goedkopere supermarkten en stond korte keten onder druk. Ondertussen lijkt de situatie gestagneerd. Korte keten brengt dan ook een sterk verhaal dat past in de tijdsgeest en speelt in op veranderende consumentenvoorkeuren. Ook het belang van duurzaamheid en sociale verbinding zitten onrechtstreeks mee vervat in de term.

Het karakteristieke van Vlaams-Brabant, zowel op het vlak van landbouw als op het vlak van verstedelijkingsdruk, heeft een invloed op de verdere ontwikkeling van de korte keten. Bovendien ligt Brussel als een grote verbruiker in het hart van onze provincie. Hier liggen zowel kansen als knelpunten. Momenteel bieden verschillende bestaande initiatieven een antwoord op een specifieke vraag rond korte keten die alsmaar groter wordt vanuit de samenleving. We ondersteunen meer samenwerking tussen deze initiatieven waardoor ze ieder individueel en zeker ook samen als groep een plaats op onze (eet)tafel krijgen.

Het doel van deze bijlage is om een overzicht te geven van de verschillende korte keten producten, producenten, verkoopkanalen en initiatieven in Vlaams-Brabant. We gebruiken hiervoor verschillende bronnen. We geven enkele voorbeelden en sommen de organisaties op die actief de korte keten promoten en/of ondersteunen.

Met deze omgevingsanalyse willen we een basisdocument ter beschikking stellen met specifieke informatie over de korte keten in Vlaams-Brabant. Dit overzicht werd gemaakt in het jaar 2021 en kreeg een update in 2024. Over pakweg 5 à 10 jaar kunnen we bekijken welke beleidsinspanningen, maatschappelijke tendensen en andere factoren een invloed zullen gehad hebben op de ontwikkeling en evolutie van de korte keten in onze provincie.

Wat is korte keten

Definities

Er zijn verschillende definities in omloop van korte keten. Het begrip wordt meer en meer breed geïnterpreteerd, waardoor het belangrijker is om onderstaande principes te hanteren, dan om een strikte definitie na te streven.

Wil je meer weten over korte keten of wil je er zelf mee starten? Alle relevante info vind je op www.steunpuntkorteketen.be.

De omzet van de rechtstreekse verkoop van verse voeding op de hoeve- en de boerenmarkten in Vlaanderen steeg in de periode juli 2019 tot juni 2020 tot boven de 75 miljoen euro (VLAM, 2020b). Tegenover een jaar eerder groeide vooral de rechtstreekse verkoop op de hoeve (64 miljoen euro, +16%).

Door de coronacrisis nam het aantal klanten van hoevewinkels in het tweede kwartaal van 2020 fors toe. De omzet steeg vooral voor producten als rundvlees, varkensvlees, aardbeien en asperges. De boerenmarkten met als sterkhouders Boeren & Buren zijn de voorbije jaren in opmars, maar moesten dit jaar, ook weer door de coronacrisis en de strenge veiligheidsmaatregelen, terrein prijsgeven (11 miljoen euro, - 4%). Het marktaandeel blijkt beperkt: 0,9% voor de hoevewinkel en 0,1 à 0,2% voor de boerenmarkt. Voor aardappelen en biologische producten is het aandeel korte keten duidelijk groter.

Wat is korte keten?

Rechtstreeks bij de boer

Je kent de boer persoonlijk en weet dus waar je producten vandaan komen.

Seizoensproducten

Bij de boer krijg je verse en kwaliteitsvolle producten met een specifieke smaak en eet je volgens de seizoenen.

Ecologische voetafdruk

Door het beperken van het aantal schakels in de keten, legt het product minder voedselkilometers af en wordt het verpakkingsafval beperkt.

Lokaal

Door lokaal aan te kopen, ondersteun je de lokale economie en krijgt de boer een eerlijke prijs.

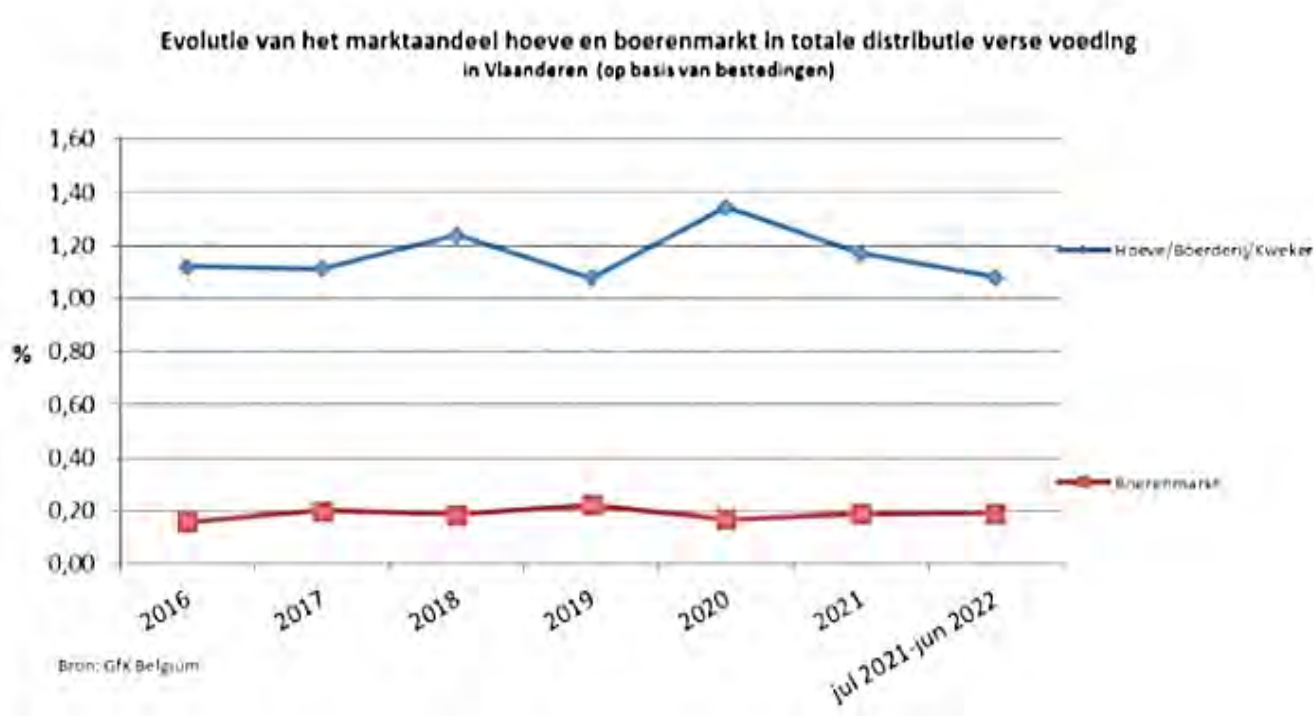
Bron: rechtvanbijdeboer. (VLAM) be

In 2021 keerde de Vlaming terug naar zijn oude gewoontes en daalde de hoeve-omzet. Begin 2022 komt deze terug op het niveau van voor corona (+/- 64 miljoen euro). Het aandeel rechtstreekse verkoop op de hoeve- en boerenmarkt daalde met 13% in Vlaanderen.

De boerenmarkt kon zijn verlies niet helemaal goedmaken en blijft op min staan (- 4%). Dat geeft een totaal cijfer van -12 procent. De evolutie van hoefewinkel in het retaillandschap daalt lichtjes van goed 1,19% naar 1,05%.

Zie ook: [Korte Keten | Steunpunt Korte Keten](#) voor een uitgebreidere definitie.

Aandeel Korte Keten in Retaillandschap

Conclusie: marktaandeel van de hoevewinkel is beperkt en dalend. De boerenmarkt is klein maar dapper.

(Bron: VLAM Marktinzichten Korte Keten in Vlaanderen – oktober 2022)

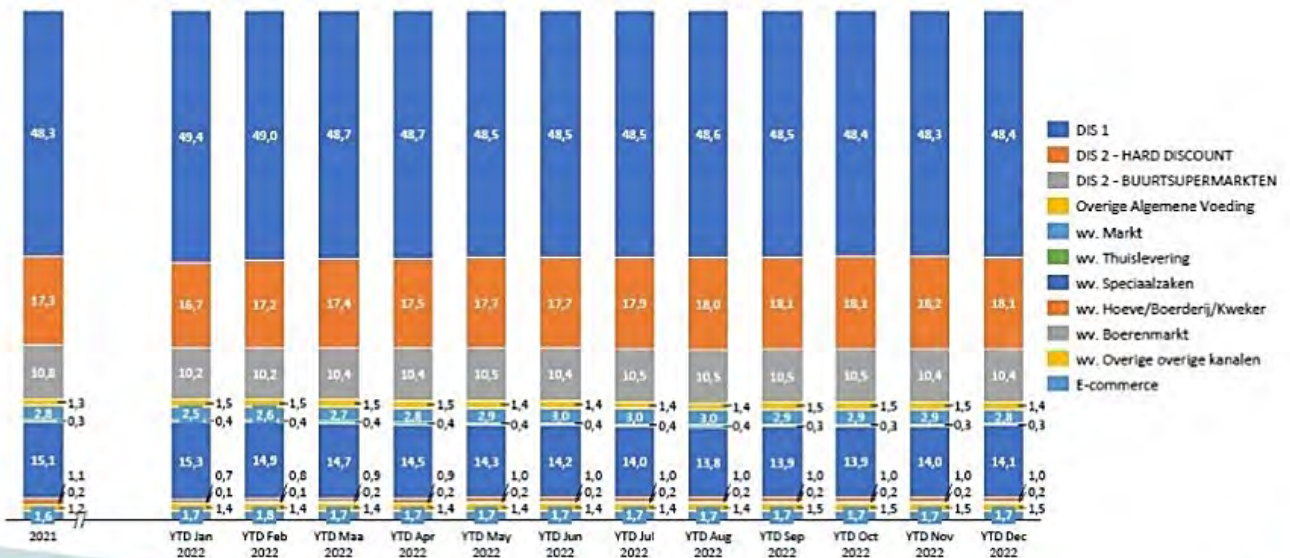
Distributiekanaal verse voeding

Bijna de helft van de Vlamingen (48,4%) koopt zijn verse voeding in de klassieke supermarkt. De hard discount was de grote winnaar in 2022. Zijn marktaandeel steeg van 17,3% in 2021 naar 18,2% in 2022. De buurtsupermarkt bleef staan op 10,4%. Ook de speciaalzaken verloren terrein (van 15 naar 14%). Hoeve, boerderij, kweker schommelt rond 0,2%. E-commerce steeg lichtjes van 1,6% naar 1,7% marktaandeel, maar blijft in volume beperkt.

Tijdens de eerste coronagolf in de lente van 2020 gaf 42% van de Belgen aan vaker voor lokale producten te kiezen dan voorheen. 33% nam zich voor meer rechtstreeks bij de boer te kopen (Fairtrade Belgium, 2020). Uit een enquête van het Instituut voor Landbouw-, Visserij en Voedingsonderzoek (ILVO) in mei 2020 blijkt dat een vijfde van de Vlaamse landbouwers, die via korte keten verkopen, een omzetstijging noteerde, tegenover 4% van de traditioneel verkopende boeren. Het volume van de verkoop groeide. Toch noteerde nog altijd de helft van de korteketenboeren omzetverlies tegenover drie kwart van de overige boeren. In de enquête valt onder de korte keten een hoevewinkel, een boerenmarkt, een lokale verwerker, een plaatselijke horecazaak of retailer (ILVO, 2020a).

Conclusie: Hard discount was de grote winnaar in 2022 en kon zijn marktaandeel laten stijgen van 17,3% in 2021 naar nu 18,1%. DIS 1 kon zijn aandeel uiteindelijk behouden. De speciaalzaak verloor terrein. E-commerce in de versmarkt stagneert en blijft beperkt.

Distributiekkanalen verse voeding (grafisch)

VLAM.be

Bron: Overgenomen uit: Departement Landbouw en Visserij (2021).

In december 2022 (VLAM) stagneerde de voedingsinflatie die gestegen was boven de 14%. De omzetgroei van 1,8% binnen FMCG (Fast Moving Consumer Goods) is te verklaren door een volumedaling van 4% en een stijging van de gemiddelde prijs van 6%. Deze stijging van de gemiddelde prijs is het gevolg van een inflatie van 8,4% en een downtrading van -2,4%. Het kerncliënteel van de hoeve bestaat vooral uit gepensioneerden en oudere koppels zonder kinderen. Uit de studie van oktober 2022 bleek dat één op vijf Vlamingen het label 'Recht van bij de boer' kent, en bijna de helft van de Vlamingen kent de Week/Zomer van de Korte Keten.

Streekproducten

Streekproducten zijn karakteristiek voor een bepaalde streek, ze hebben zowel binnen de streek een zekere naam en faam, maar ze worden vaak ook buiten de streek als unieke producten te koop aangeboden (zonder expliciet het aantal tussenschakels te beperken). Streekproducten zijn zo een uithangbord en tonen de fierheid van producenten over hun unieke product. In Vlaams-Brabant gaat het bijvoorbeeld over typische bieren zoals geuze, maar ook koffie, chocolade, ... Maar ook typische hoeveproducten zoals grondwitloof en tafeldruiven zijn een Vlaams-Brabants streekproduct.

Korte keten (of hoeveproducten) en streekproducten worden vaak in één adem genoemd. Ze vergroten beide de beleving, zijn gestoeld op ambacht en passie. Vandaar dat er in Vlaams-Brabant voor geopteerd werd om het beleid rond hoeve- en streekproducten te laten samenspannen en er samengewerkt wordt aan de promotie en professionalisering via Straffe Streek.

Een **lokale voedselstrategie** is een proces waarbij wordt nagedacht over hoe het voedselsysteem kan veranderd worden en wat er kan gedaan worden om die verandering te realiseren. Het zet 'voedselproductie en -consumptie' op de agenda, bouwt verder op bestaande initiatieven en zoekt meerwaarde door verschillende groepen bij elkaar te brengen. Dat heeft zowel horizontale als verticale dimensies. Horizontaal doordat het verschillende beleidsvelden bij elkaar brengt zoals gezondheid en welzijn, landbouw, milieu, economie en lokale ontwikkeling, sociale en culturele

aspecten en opvoeding. Verticaal omdat het met de verschillende schakels in het voedselsysteem moet rekening houden: voedselproductie, verwerking, bewaring, transport, verkoop, consumptie en reststromen. (IPO, 2015).

Stadslandbouw

Stadslandbouw wordt door Wikipedia gedefinieerd als het telen, oogsten en afzetten van voedsel in of in de nabijheid van een stad. Naast volkstuinen zijn er ook verschillende vormen waarbij het gebruik van (landbouw)grond zeer beperkt wordt. Zo kan men door middel van moestuinbakken en kweektafels verse groenten, fruit en kruiden kweken op daken, terrassen en balkons in de stad of wordt door middel van verticaal tuinieren verse gewassen gekweekt op kleine ruimtes en langs muren. Ook de interesse in Aquaponics (of aquaponie) neemt toe. Dit is een systeem dat hydrocultuur (planten kweken op water) en aquacultuur (waterdieren kweken) combineert in een ecologisch evenwicht. De vissen en schaaldieren leveren de nodige voedingsstoffen voor de plantengroei en de plantenwortels filteren het water voor de vissen (www.aquaponic.be).

Onder stadslandbouw worden zowel particuliere en publieke initiatieven verstaan (zoals volkstuin of deeltuinen) voor eigen gebruik, als initiatieven gebaseerd op een economisch business model (zoals het kweken van champignons in kelders, maar ook het houden van koeien in de stad).

Stadslandbouw en korte keten zijn overlappende begrippen omdat veel producten uit de stadslandbouw in korte ketens worden afgezet. In het verstedelijkte Vlaanderen zouden we ook kunnen stellen dat alle korte keten initiatieven onder de noemer stadslandbouw vallen. In deze nota gaan we niet verder in op particuliere en publieke initiatieven rond stadslandbouw waarbij de opbrengst alleen voor eigen gebruik geconsumeerd wordt.

Stadslandbouw is al lang niet meer beperkt tot voedselproductie binnen de stadsmuren. Het gaat evengoed om landbouwbedrijven die in de nabijheid van steden actief zijn en met hun aanbod actief inspelen op de behoeftes in het stedelijk gebied. Centraal staat voedselproductie, dikwijls verkocht via de (ver)korte keten. Maar ook de relatie tussen producent en consument en het sluiten van kringlopen in dat stedelijke weefsel zijn belangrijke elementen. Vaak komen ook nog andere diensten aan bod zoals zorg, educatie en beleving.

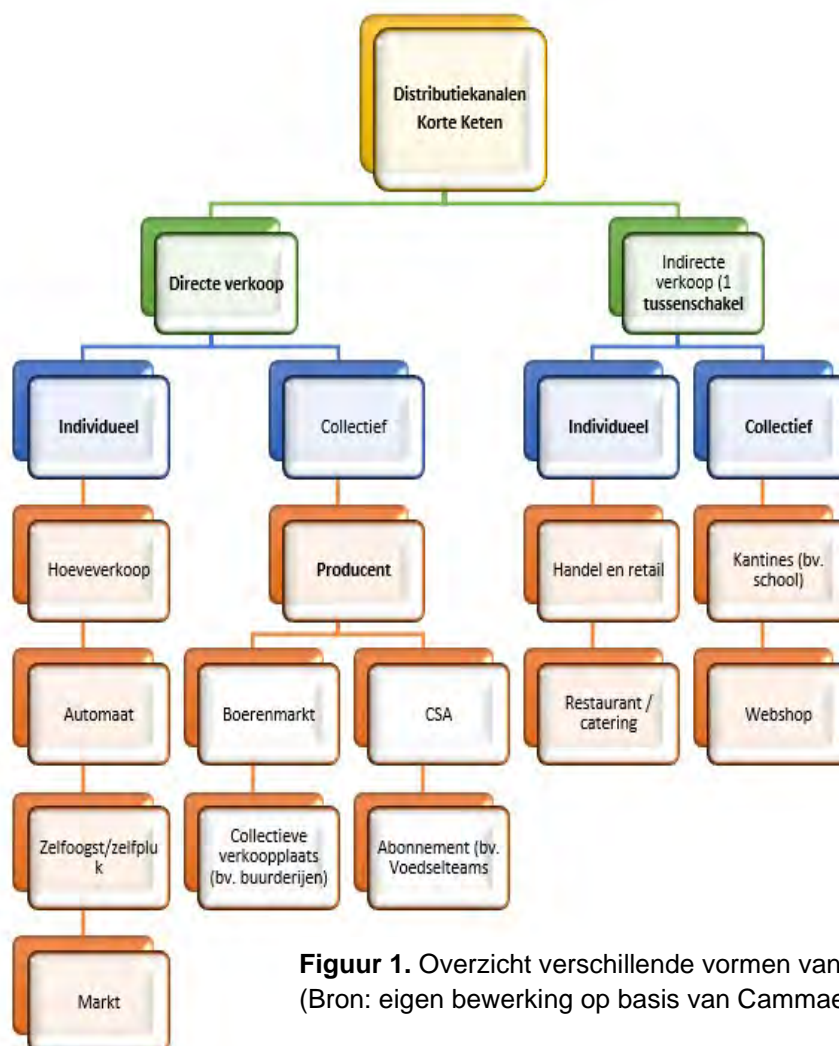
Meer info over [stadslandbouw](#)

Het grootste en meest prestigieuze stadslandbouwproject in België is 'Ferme Abattoir'. De stadsboerderij op het dak van de Foodmet in Anderlecht strekt zich uit over een oppervlakte van 4.000 vierkante meter. De helft daarvan bestaat uit serres voor tuinbouw en aquacultuur, de andere helft is bestemd voor groenteteelt in openlucht. De eindproducten – onder meer gestreepte baars, tomaten, rood fruit en aromatische kruiden – gaan naar lokale winkels, vooral delicatesseszaken uit de regio Brussel, restaurants en e-commercesites. Het project creëert nieuwe werkgelegenheid, niet alleen voor hoog gekwalificeerd personeel, maar ook voor mensen uit de sociale economie, doet aan sensibilisering rond lokale en gezonde voeding via begeleide rondleidingen en pakt ook uit met ecologische voordelen (o.a. sluiten van water- en mestkringloop via aquaponics). De oprichters van BIGH (Building Integrated Greenhouses) hebben de ambitie om hetzelfde concept in verschillende Belgische en Europese steden te ontwikkelen. Als de Brusselse stadsboerderij succesvol blijkt, kan dat een stimulerend effect hebben op de ontwikkeling van de commerciële landbouw in Vlaanderen (Gondola, 2018).

Verschillende vormen van korte keten

Korte keten kent heel wat aanbodsvormen. De meest gekende zijn hoevewinkels en boerenmarkten maar korte keten omvat ook automaten op de hoeve, Buurderijen (Boeren & Buren), groenteabbonementen, zelfpluktuinen, CSA-initiatieven en Voedselteams. En meer recent ook webwinkels en leveringsdiensten aan huis.

Figuur 1 geeft een overzicht van de verschillende distributiekanaalen binnen de korte keten. De onderverdeling is opgesplitst in functie van directe verkoop of verkoop met minstens 1 tussenschakel en in functie van het al of niet individuele of collectieve karakter (bv. samenwerking tussen boeren).

Figuur 1. Overzicht verschillende vormen van korte keten (Bron: eigen bewerking op basis van Cammaert, 2018).

Onder de categorie directe verkoop (business to consumer, B2C) is de formule waarbij de consument zijn aankopen vrijblijvend kiest de meest gekende.

Hoeveverkoop

Bij hoeveverkoop is een hoevewinkel het meest gekende voorbeeld, maar soms is de verkoop beperkt tot een ruimte (bv. loods) die niet ingericht is als winkel. Zekers als het assortiment beperkt is zoals bij de verkoop van aardappelen op de hoeve. Een exacte definitie van een hoevewinkel is er niet. Wel wordt algemeen aangenomen dat een hoevewinkel een winkel is verbonden aan een actief land- of tuinbouwbedrijf waar hoofdzakelijk producten van het eigen bedrijf verkocht worden (hoofdzakelijk wordt hier meestal bestempeld als 50% eigen producten). Daarnaast kunnen producten van collega-landbouwers verkocht worden en/of vergelijkbare producten. Het gamma dat in een hoevewinkel verkocht mag worden, is heel breed.

In een hoeveslagerij wordt hoofdzakelijk vlees van eigen dieren verkocht. Vlees dat door de landbouwer zelf werd uitgebeend en versneden (= echte hoeveslagerij) of vlees dat eerst door een derde bewerkt werd, waarna het als vers verpakt vlees te koop aangeboden wordt op het bedrijf (= verkoop van vleespakketten). Daarnaast kan ook vlees (van een andere diersoort) van een collega-landbouwer verkocht worden.

Automaat

Bij verkoop via een automaat wordt vooral ingezet op bereikbaarheid en toegankelijkheid. Producten kunnen 24 uur per dag worden aangeboden. Dit kan zowel voor fruit, zuivel, groenten als vlees.

Zelfpluk / zelfoogst

Op een zelfplukboerderij staat de landbouwer in voor de teelt en verzorging van de gewassen, maar laat hij de klant zelf oogsten. Meestal spant de producent een deel van zijn veld af, dat dan mag gebruikt worden voor zelfpluk. Er wordt vaak een woordje uitleg gegeven welke vruchten mogen geplukt worden en waarop men moet letten om de planten niet te beschadigen.

Markten

Markten vind je overal in Vlaanderen. Meestal gaat het om de wekelijkse markt, waar de producent tussen de gebruikelijke marktkramen staat. Soms gaat het hier ook om een occasionele streekmarkt, braderie of vakantiemarkt.

Bij de directe verkoop aan de consument zijn verschillende samenwerkingsvormen tussen de producenten mogelijk. In de volgende afzetkanalen is er een sterke samenwerking tussen producenten:

Boerenmarkt

Op een boerenmarkt verzamelen lokale land- en tuinbouwers om hun eigen producten aan de man te brengen. Een boerenmarkt is net een beetje anders dan een gewone markt. Op een boerenmarkt staan voornamelijk landbouwers met hun eigen hoeveproducten. De meeste boerenmarkten hebben een reglement. Daarin staat bijvoorbeeld dat alle kramen hoeveproducten moeten verkopen of dat er per productcategorie maar 2 kramen mogen staan.

Op de boerenmarkt wordt er tussen verkopers geen concurrentie gevoerd qua prijzen omdat de prijs van producten van eenzelfde soort of kaliber voor de opening van de markt bepaald wordt door de prijzencommissie en omdat alle verkopers verplicht zijn zich aan de door de prijzencommissie vastgestelde prijzen te houden. De enige mogelijkheid om te concurreren is dus op vlak van kwaliteit en service.

Een verschil tussen boerenmarkten en klassieke, openbare markten is dat boerenmarkten niet onder toezicht van de lokale overheid staan. Boerenmarkten worden bestuurd door een marktcommissie, die bestaat uit zowel boeren als niet-boeren. Deze commissie doet dienst als tussenschakel tussen consument en producent en vertegenwoordigt de belangen van deze beide partijen (www.rechtvanbijdeboer.be/verkooppunten/boerenmarkt).

Collectieve verkoopplaats (Bv. Buurderijen)

Een collectieve verkoopplaats is in feite een vorm van een boerenmarkt. In Vlaanderen is het netwerk Boeren & Buren de laatste jaren sterk gegroeid en een voorbeeld waarbij consumenten rechtstreeks bij lokale boeren kopen. Eénmaal per week kan de bestelling afgehaald worden op een vast tijdstip en op een vaste locatie (de Buurderij). Dit kan een bibliotheek, school, cultureel centrum of zelfs een gemeentehuis zijn. Het is de Buurderij-verantwoordelijke die heel de Buurderij opzet en ook de producenten uitnodigt om mee te stappen in het netwerk. In Vlaanderen bevinden de boeren zich gemiddeld in een straal van 18 km rond de Buurderij. De producenten zelf zijn aanwezig op de wekelijkse bijeenkomst die maximaal 2 uur duurt en waar de op voorhand bestelde en betaalde producten rechtstreeks worden verdeeld aan de Buren.

Het initiatief Lokaalmarkt, dat enkele jaren geleden aan een opmars bezig was, is ondertussen gestopt. De website is ook offline.

Tot slot kan er ook een sterke samenwerking of engagement zijn tussen consument en producent bij directe verkoop zonder tussenschakel.

CSA (Community Supported Agriculture)

CSA of ook gemeenschapslandbouw, staat voor landbouw gedragen door de gemeenschap. Het gaat dus om een wederzijdse relatie tussen lokale landbouwers en burgers die de landbouwer jaarlijks een aandeel betalen om de kosten van de boerderij (inclusief het loon van de boer) te kunnen dekken. In ruil ontvangen de leden een wekelijks oogstaandeel gedurende het lokale teeltseizoen, ofwel in de vorm van 'zelfoogst' of in de vorm van 'pakketten'. Essentieel is dat de klanten een oogstaandeel voor een jaar kopen. Hierin verschillen de CSA-bedrijven bijvoorbeeld van een Voedselteam of zelfplukboerderijen, waar klanten sporadisch of regelmatig kunnen kopen zonder een engagement aan te gaan met het bedrijf.

CSA-bedrijven zijn meestal vrij kleine bedrijven (minder dan 5 ha). De meeste bedrijven kweken groenten, fruit en kruiden, sommige produceren ook aardappelen, bloemen en eieren. Maar ook granen, vlees en melk zitten in het aanbod van sommige bedrijven.

Abonnement (bv. Voedselteams)

Bij een abonnement op een wekelijks groente- en/of fruitpakket: betaal je vooraf en kan je (twee)wekelijks een pakket afhalen bij een afhaalpunt in je buurt.

In elke provincie organiseert Voedselteams een netwerk van boeren en lokale teams, ondersteunt door regiowerkers. Elk team bestelt wekelijks de gewenste producten van de boeren waarmee ze samenwerken. Leden zijn niet verplicht om wekelijks te bestellen, maar gaan wel het engagement aan om dat op regelmatige basis te doen. Er wordt ook geprobeerd om de betrokkenheid tussen de leden van het team en de producenten te vergroten. Wat de werking van de individuele teams betreft: dat blijft eerder informeel, maar met een leidraad aan afspraken.

Bij indirecte verkoop komt er een extra tussenschakel bij. Deze extra schakel kan producten groeperen en opnieuw verkopen, ofwel een verwerkende stap toevoegen.

Handel en retail

Een hoevewinkel die producten van collega-landbouwers verkoopt is een vorm van handel in de korte keten. Ook retail zet meer en meer in op korte keten, bijvoorbeeld lokale producten die worden aangeboden in de lokale supermarkt. Het gaat om individuele afspraken tussen zelfstandige uitbaters en om grootschaligere afspraken tussen landbouwers en supermarktketens.

Restaurant en catering

Ook in deze sector worden meer en meer (verwerkte) korte keten producten aangeboden. Een concept waarbij uitsluitend wordt ingezet op korte keten of een label waarbij een minimum % wordt aangeboden is nog niet aan de orde in Vlaanderen.

Webshop

Een webshop kan ook onder hoeveeverkoop vallen, namelijk als je bij één hoeveproducent producten aankoopt via zijn webwinkel en je ze daarna gaat ophalen of ze aan huis geleverd worden. Indien er een tussenschakel is die instaat voor de verkoop en logistiek valt de webshop onder deze rubriek. Er wordt ook samengewerkt tussen producenten zodat er een breed aanbod aan producten kan aangeboden worden. Een voorbeeld hiervan is Voedselteams.

Er is dus een breed scala aan afzetkanalen. Uit het onderzoek van Van Buggenhout & Vuylsteke (2014) blijkt dat 47% van de producenten verschillende afzetkanalen combineren. Vaak is er ook een combinatie van korte en langere ketens, bijvoorbeeld een fruitteler die een deel van zijn fruit afzet via korte keten (hoeveverkoop), maar ook levert aan de veiling.

Het gebruik van verschillende afzetkanalen binnen de korte keten is zeker aan te raden. Dezelfde fruitteler kan er bijvoorbeeld ook voor kiezen om een deel via de hoeveeverkoop te doen, maar ook samen te werken met andere hoeveverkopers, zijn producten in de lokale retail en horeca te leveren en/of via markten en webshops te werken.

8. Bijlage 2. Organisaties actief in advisering en promotie van korte keten

Een overzicht van alle organisaties actief in de multifunctionele landbouw wordt gegeven in de publicatie 'Van alle markten thuis'.

Deze publicatie beschikbaar via: www.vlaamsbrabant.be/multifunctionele-landbouw.

Provincie Vlaams-Brabant

Straffe Streek

De Streekproducten Vlaams-Brabant vzw ofwel Straffe Streek is een coördinatie-, overleg- en actieplatform van, voor en door Vlaams-Brabantse hoeve- streekproducenten en uitbaters van streekhoekjes, B&B's en horecazaken, gemeentebesturen en andere partners. Doelstelling is de Vlaams-Brabantse streekproducten te bevorderen, professionaliseren en vermarkten.

Via de website www.straffestreek.be kan gezocht worden naar hoeve- en streekproducenten, producten, verkooppunten etc. De website bevat ook verschillende recepten. Straffe Streek neemt deel of organiseert verschillende evenementen. Het concept Markt van de Smaak, dat de voorbije jaren op verscheidene locaties in de provincie werd georganiseerd, was telkens een schot in de roos. De voorbije jaren vond de Markt onder meer plaats in Leuven, Lennik, Tienen en Vilvoorde.

Contactpersoon: Joke Gilles, 016 26 72 27,
joke.gilles@vlaamsbrabant.be

www.straffestreek.be

Dienst landbouw, provincie Vlaams-Brabant

Al bijna 20 jaar zet de dienst landbouw zich in om korte keten te promoten. Sinds 2016 schakelde de dienst een versnelling hoger met de organisatie van 'Van Alle Markten Thuis'. Dit event was een schot in de roos met 18 infosessies en getuigenissen, een infomarkt met ruim 20 gespecialiseerde organisaties actief in de multifunctionele landbouw en meer dan 200 bezoekers. De samenwerking met ruim 25 partners leverde ook de brochure 'Van alle markten thuis' op.

Sinds 2018 organiseert de provincie, samen met de andere provincies, VLAM en het Steunpunt Korte Keten, de Week van de Korte Keten. In 2020 werd de coronacrisis aangegrepen om een zomer van de korte keten op te starten, met een overzicht van kleinschalige activiteiten op en rond korte keten actoren.

Tussen 2019 en 2023 ging de Week van de Korte Keten ook gepaard met de organisatie van de Korte Keten Kop-verkiezing. Dat resulteerde in vijf winnaars: Melkerhei uit Linter, Aardappelen Vanhoebroeck uit Linter, Hoevevlees Van het Lindeveld in Linter, Groenten en Fruit Vandersmissen-Crispel uit Pepingen én SDB Boerderij uit Kampenhout.

De dienst coördineert ook het netwerk Boeren met Klasse (bedrijven die groeps- en klasbezoeken ontvangen) en de promotie van Tour de crème (combinatie van verkooppunten van ambachtelijk ijs met fiets- of wandelroute). Dit wordt ontsloten door de website www.bezoekdeboer.be.

Contactpersoon korte keten: Geert Mertens, 016 26 72 64, geert.mertens@vlaamsbrabant.be,

weekvandekorteketen@vlaamsbrabant.be

bezoekdeboer@vlaamsbrabant.be

Vlaanderen

Lekker van bij ons/Recht van bij de boer

Rechtvanbijdeboer.be, onderdeel van lekkervanbijons.be, bundelt meer dan 1.600 Vlaamse korte keten verkooppunten. De website staat onder beheer van VLAM (Vlaamse Centrum voor Agro- en Visserijmarketing).

Consumenten kunnen via de zoekfunctie zowel eenvoudig zoeken in en rond hun gemeente naar korte keten verkooppunten (zowel winkels, automaten, buurderijen, ...). Via een uitgebreide zoekmodule kan ook geselecteerd worden op het type verkooppunt, soort product en een straal van 5 tot 20 km rond de gemeente.

Contactpersoon: Evy De Kock, 0495 48 14 93, evy.dekock@vlam.be,
www.rechtvanbijdeboer.be

Steunpunt Korte Keten

Steunpunt Korte Keten is het eerste aanspreekpunt voor producenten rond korte keten. Hun werking omvat:

- Informeren
- Adviseren
- Vormingen organiseren
- Samenwerkingen ondersteunen
- Belangen verdedigen

Het gaat bijvoorbeeld over opstart van korte keten activiteiten, regelgeving FAVV (Federaal Agentschap voor de Voedselveiligheid) en etikettering, ruimtelijke ordening, fiscaliteit, BTW. Het Steunpunt Korte Keten was projectleider van de projecten Brussel Lust dat sinds 1 juli 2020 opgevolgd werd door Hup HUB Brussel (zie projecten onder punt 8. Provinciaal plattelandsbeleid).

Contactpersoon: 016 24 39 54 (Ann Detelder)

Adres: Remylaan 4b, Wijkmaal

steunpuntkorteketen@samenferm.be

Innovatie

Het vroegere innovatiesteunpunt is opgegaan in Boerenbond Innoveert. Heel wat experts, met hun eigen expertise, staan voor de landbouwers klaar. Voor Korte Keten en landbouwverbreding staat Patrick Pasgang in.

Contact: 016 28 61 61, advies@boerenbond.be

Rikolto

Rikolto (vroeger: Vredeseilanden) werkt ook rond duurzame voeding in het Noorden. Rikolto ondersteunt sinds enkele jaren de ontwikkeling van lokale voedselstrategieën, zowel in verschillende steden en gemeenten wereldwijd als in Vlaanderen. In 2019 ondertekende Rikolto een charter voor gezonde, evenwichtige en duurzame schoolmaaltijden, samen met stakeholders uit de Vlaamse horeca en onderwijssector en de Vlaamse overheid.

Bij Rikolto kan je ook terecht voor het begeleiden van een lokale voedselstrategie. Rikolto doorloopt een vierstappenplan: identificeren en engageren van lokale stakeholders en burgers, in kaart brengen van het lokale landbouw- en voedingssysteem, voorbereiden en begeleiden van bijeenkomsten en tot slot het uitschrijven van een voedselstrategie. Voor meer info: www.rikolto.be

Contact: Michaël Moulaert, 0484 06 00 47,

michael.moulaert@rikolto.org

info@kortomleuven.be

www.rikolto.be/kortom

Boeren & Buren

Boeren & buren is een innovatief netwerk dat lokale producenten en consumenten samenbrengt. Dat doen ze door de organisatie van buurderijen.

Contact: helpdesk@boerenenburen.be

www.boerenenburen.be

Voedselteams

In elke provincie organiseert Voedselteams een netwerk van boeren en lokale teams, ondersteund door regiowerkers.

Contact: Hilde Delbecque, Regiowerker Vlaams-Brabant, 0484 45 64 79 of 016 29 58 01

hilde@voedselteams.be

www.voedselteams.be

CSA-netwerk

Community supported Agriculture (CSA) of gemeenschapslandbouw staat voor landbouw gedragen door de gemeenschap.

Contact: info@csa-netwerk.be, 0473 13 00 81

www.csa-netwerk.be

De Landgenoten

De Landgenoten is een coöperatie en een stichting die landbouwgrond koopt met het geld van aandeelhouders en schenkers. Ze verhuren die grond aan bioboeren via loopbaanlange contracten. Ze nemen ook grond in beheer of geven advies aan grondeigenaren om hun grond duurzaam te laten bewerken. Ze zoeken overnemers voor landbouwers die stoppen.

petra@delandgenoten.be

www.delandgenoten.be

VVSG

Om hun versterkende regierol op te nemen ondersteunt de VVSG de lokale besturen bij het voeren van een transversaal en Lokaal Circulair Voedselbeleid. De transversale aanpak is noodzakelijk omdat een Lokaal Circulair Voedselbeleid linken heeft met o.a. de sectorale aanpak van lokale economie, werkgelegenheid, gezonde gemeente, begeleiding van plattelandsgemeenten, circulaire economie, ruimtelijke ordening, ...

Contactpersoon: nathalie.debast@vvsg.be

Bronnen

IPO (2015). Lokale voedselstrategieën Advies van het [Interbestuurlijk Plattelandsoverleg \(IPO\)](#) aan de Vlaamse Regering en de Vlaamse provincie- en gemeentebesturen.

Via de website www.vlaanderen.be kan je via de zoekfunctie 'lokale voedselstrategieën' de publicatie 'IPO-advies. Lokale voedselstrategieën' terugvinden.

Cammaert P. (2018). Korte keten landbouw en voeding: potentieel in het Pajottenland. Onderzoek naar consumentengedrag. Masterproef faculteit bio-ingenieurswetenschappen. UGent.

MEER INFO

Provincie Vlaams-Brabant

dienst landbouw

Provincieplein 1

3010 Leuven

016 26 72 72

landbouw@vlaamsbrabant.be

Beleidsverantwoordelijke

Tom Dehaene

Gedeputeerde voor land- en tuinbouw

016 26 70 22

tom.dehaene@vlaamsbrabant.be

www.vlaamsbrabant.be/landbouw

Depotnummer:

D/2024/8495/05